Future Forests | Working Report

Utrymme för konflikt

Skogliga konflikter i svensk press 1990-2011

Ulrika Westling

Statsvetenskapliga institutionen

Umeå universitet 2012

Utrymme för konflikt – Skogliga konflikter i svensk press 1990-2011

Acknowledgement: The research was funded through Future Forests, a multi-disciplinary research program supported by Mistra (the Foundation for Strategic Environmental Research), the Swedish Forestry Industry, the Swedish University of Agricultural Sciences, Umeå University, and the Forestry Research Institute of Sweden.

Arbetet bakom denna rapport är finansierat genom Future Forests. Forskningsprogrammet stöds av Mistra (Stiftelsen för miljöstrategisk forskning), svenskt skogsbruk, SLU (Sveriges lantbruksuniversitet), UmU (Umeå Universitet) och Skogforsk.

Note: As this is a working report it should not be cited unless contact has been taken with the authors who are fully responsible for the content of the publication.

Notera att: Detta är en arbetsrapport som inte bör citeras utan att kontakt tagits med författaren. Författaren ansvarar själv för innehållet i rapporten.

Contact: Ulrika Westling: ulrika.westling@pol.umu.se
En PDF på rapporten kan hämtas på Future Forests webbsida

Future Forests analyzes conflicting demands on forests systems
to enable sustainable strategies under uncertainty and risk

Sammanfattning

Landets skogar och resurserna de rymmer är något som på olika sätt berör alla. Ur ett demokratiskt perspektiv är det viktigt att allmänheten får en god förståelse av vilka beslut, intressen och skeenden som påverkar skogen. Med utgångspunkt från att medierna har en stor betydelse för förmedling av information och kunskap till allmänheten är det viktigt att medierna i sin förmedling låter flera olika röster komma till tals och ger en informativ framställning till varför konflikter uppstår. Den här studien undersöker hur konflikter kring skogsresurser omskrivs i ett urval av dagstidningar från hela landet. Studiens syfte är att ge en bild av innehåll och orsaker till de skogliga konflikter som omskrivs i tidningarna över en viss tid genom att svara på följande frågeställningar: Vilka konflikter når fram till läsarna och hur framställs de? Vilka aktörer kommer till tals i artiklarna och hur skildras de? Vilka värden och argument knyts till olika skogliga intressen?

Materialet som analyserats består av 478 artiklar från 24 dagstidningar under perioden 1990-2011 som nämner orden skog, konflikt/tvist i rubrik, ingress eller brödtext.

Bland de konfliktämnen som kunde urskiljas i materialet återkommer sex övergripande ämnen under hela perioden – skogsbruk, naturvård, tätortsnära skogar, renbete, allemansrätten och jakt/vilt. I materialets senare del återfinns också artiklar där vindkraftsetablering i skogsmark och bioenergi skapar konflikter med andra skogliga intressen.

Nedan följer de viktigaste resultaten från analysen av texterna:

- **Bara skog skapar inga rubriker.** Större delen av konflikterna skildras som händelsenyheter, medan texter som generellt granskar -eller problematiserar kring- motsättningar mellan olika skogliga intressen främst återfinns i debattartiklar.
- **Konflikter för de närmast sörjande.** Majoriteten av de platsspecifika konflikterna skildras lokalt i en eller två tidningar, där platsen är av betydelse för skildringen av det inträffade. Långdragna konflikter samt sådana som utspelar sig i domstolar eller har dramatiska inslag omskrivs av fler tidningar.
- **Intresset för det personliga**. De privata skogsägarna tar plats som huvudaktörer i flest artiklar och som aktörsgrupp skildras de också mest utförligt.
- **Granskning av makt eller möten**. Skogsbolagen är de aktörer som skildras i flest kritiskt granskande artiklar. Ibland framkommer dock att det är en miljöorganisation som står för granskningen av bolagens naturhänsyn medan tidningarna uppmärksammar konflikterna genom utspelet mellan miljörörelserna och bolagen.
- **Tysta skurkar, talande offer?** Skogsbolagen uttalar sig i större grad när de omskrivs i artiklar där deras produktionsintresse hotas än tvärtom, t ex i konflikten om älgjakten och betesskadorna i skogsbruket.
- **Vad betyder höga naturvärden?** Av de värdeargument som framhålls i texterna, för att förklara skogsresursernas betydelse, tycks naturvärdena vara svårast att förmedla. Behovet av naturskydd förklaras i stor utsträckning genom hänvisningar till lagstiftning, naturvårdsplaner och uppsatta miljömål medan betydelsen av biologisk mångfald sällan utvecklas.
- **Striderna om skogen förs av män.** Trots att nästan 40 % av skogsägarna i landet är kvinnor är det ovanligt att kvinnor får uttala sig om konfliktsituationerna i skogen, förutom i artiklar som handlar om allemansrätten och ryttare samt när representanter från samebyar uttalar sig.

Innehåll

Sammanfattning ... 3

Inledning ... 5

Miljö- och skogliga frågor i medierna ... 6

Tidningsartiklar som underlag för kartläggning av en företeelse ... 6

Metod och material ... 7

Vad är en skogskonflikt? ... 7

Kvantitativ och kvalitativ textanalys ... 7

Sökmetod och urval ... 8

Konkreta konflikter och abstrakta konflikter ... 8

Artikelurval ... 9

Skogliga konflikter i medierna ... 11

Naturvård - konflikter mellan naturvärden och skogsbruk ... 12

Tätortsnära skogar - konflikter mellan bebyggelse och skog ... 17

Renbete – konflikter mellan rennäring och skogsbruk ... 20

Allemansrätten - konflikter mellan äganderätt och nyttjanderätt ... 24

Jakt/vilt - konflikter mellan jakt och skogsbruk ... 28

Platser och aktörer i fokus ... 31

Geografisk spridning av ämnen ... 31

Vilka får komma till tals? - aktörsframställning i nyhetstexter och reportage ... 32

Diskussion ... 35

Slutsatser ... 38

Litteratur ... 40

Appendix ... 41

Inledning

Många intressen och värden ryms inom betraktandet av skogen som resurs. De synsätt vi har på skogen och de användningsområden den kopplas samman med är inte densamma idag som för hundra år sedan. Inom forskning och politik beskrivs skogen alltmer som en multifunktionell resurs, där fler funktioner får allt större betydelse vid sidan om den traditionella timmerproduktionen. Å ena sidan de direkt ekonomiskt intressanta värdena i skogbruket - å andra sidan värden av kulturell, social, ekologisk, miljömässig betydelse. Inom och mellan dessa värden måste ständiga avvägningar göras för att skogen ska räcka till för ett hållbart nyttjande. När efterfrågan på skogliga resurser ökar uppstår ofta konflikter. Skogens framtida användningsområden påverkas av flera drivkrafter, som klimatförändring, globalisering och olika trender i samhället. I spåren av nya skogliga intressen och förändringar i skogspolitiken är det sannolikt att konflikterna om resurserna kommer att förändras *(Beland Lindahl, Westholm, 2011).*

Var utspelar sig då konflikterna om skogens resurser? Även om skogsmarken är föremålet för olika intressen så är det sällan ute i skogarna som diskussionerna om den förs. Dagstidningar är en plats där en del av konflikterna kan återges, från var de nu tar plats. Mediernas uppgifter som handlar om att informera och granska är av stor betydelse för människors insyn och förståelse och av olika skeenden i samhället. Enligt en undersökning av Demokratibarometern anser en majoritet av befolkningen att medierna är den huvudsakliga kanalen där kunskap om politik och politiska inhämtas *(Havula, 2006).* En sådan bild motiverar vikten av att medierna i sin förmedling av information låter flera olika röster komma till tals och ger en informativ framställning till varför konflikter uppstår.

Utifrån mediernas betydelse för allmänhetens insyn och kunskapsförmedling om politik och skeenden i samhället är det därför intressant att se vilka konflikter som förmedlas till läsarna samt hur konflikterna framställs. Begreppet konflikt syftar vanligtvis på en negativ situation, men konflikter kan också vara konstruktiva och nyttiga, beroende på hur de hanteras *(Hellström, 2001).*

Syftet med den här studien är dels att ge en bild av antalet konflikter i skog, som de representeras i ett urval större dagstidningar och undersöka förändringar av konflikternas innehåll och orsaker över en viss tid, dels att undersöka på vilket sätt medierna skriver om skogsresurserna och aktörerna som konkurrerar om dem. Ett ytterligare syfte är att sammanställa en databas av artiklar, som kan användas för fördjupade studier om skogliga markkonflikter.

Under läsningen av artiklarna besvaras följande frågeställningar:

- Vilka olika slags markkonflikter i skog rapporteras i medierna?
- Ökar förekomsten av vissa skogliga markkonflikter över tid?
- Vilka aktörer får komma till tals i artiklarna och hur skildras de?
- Vilka värden och argument knyts till olika skogliga intressen?

Miljö- och skogliga frågor i medierna

Kommer konflikterna kring framtidens skogar att vara detsamma som idag, eller kommer de att handla om nya motsättningar? Både och, resonerade en grupp skogsintressenter som fick svara på dessa frågor i en paneldiskussion. Många konflikter hänger samman med politiska beslut och historiska händelser, vilket innebär att vissa konflikter troligen kommer att följa med under en lång tid medan andra kommer att minska *(Sandström et al., 2011).*

Under den tid som studiematerialet förhåller sig till (1990-2012) ryms flera politiska beslut och händelser som påverkar riktningen för hur skogarna ska användas, till exempel förändringarna i skogsvårdslagen från 1993. Den svenska skogsbruksmodellen med de två jämnställda miljö-och produktionsmålen har varit gällande i snart tjugo år, men kvarstår som ett konfliktämne i debatten. Nya skogliga intressen och alternativa satsningar på skogsproduktion, som intensivodling eller kontinuitetsskogsbruk, kan komma att skapa fler motsättningar inom den etablerade konflikten mellan skogsbruk och naturvård.

Skogskonflikternas utveckling påverkas också av andra förändringar i samhället. När städer växer och förtätas påverkas det fysiska utrymmet för människor och skog och avvägningarna mellan olika intressen i de tätortsnära skogarna är en kontinuerlig utmaning. Skogens betydelse för människors rekreation och livskvalitet är inget nytt, men sättet som vi närmar oss naturen förändras. Det visar till exempel naturturismens ökning under nittiotalet och 2000-talet, vilket undersöks i rapporter som ”Allemansrätt och hållbar turism” *(Miljövårdsberedningen, 1994)* och ”Allemansrätten och kommersen” *(Naturvårdsverket, 1995).*

Tidningsartiklar som underlag för kartläggning av en företeelse

Vilka slutsatser går att dra utifrån en mediestudie av artiklar om skogliga konflikter?
Genom att studera tidningsartiklar kan man undersöka vilka typer av skogliga konflikter som har uppmärksammats över en viss tid, vilka aktörer som berörs och, i vissa fall, till vilken geografisk plats konfliktfallen relaterar. Bilden av konflikterna påverkas av mediernas nyhetsvärdering - vilka händelser tidningsredaktionerna uppmärksammar som viktiga att informera om. Inom medieforskning förklaras en del av tidningarnas nyhetsurval utifrån en närhetsfaktor. Händelser som utspelar sig geografiskt, kulturellt och tidmässigt nära den tänkte läsaren har en större chans att bli en säljande nyhet *(Hadenius m.fl., 2008).* En nyare modell förklarar nyhetsvärderingen utifrån tre dimensioner av händelser: händelser som kan beskrivas som något nytt, socialt betydelsefulla händelser och avvikande händelser *(Johansson, 2004).*

Vad en artikelsökning fångar upp beror till stor del på valet av sökord och tidningsunderlag, men också på uttolkarna av artiklarna. Den som läser dem och kanske främst - den som skildrar dem. En journalistisk text har liksom alla beskrivande eller skildrande texter en sorts fiktiv kvalitet, eftersom de i sig är en tolkning av någon eller några uppfattning om ett problem eller skeende. Det innebär inte att konfliktskildringarna är osanna, men att framställningen av dem är skapad och den samlade bilden av konflikterna ger en framställning av verkligheten *(Geertz, 1973).* Även om den ytterst objektiva nyhetstexten är omöjlig så är den ett viktigt journalistiskt ideal.

Vilken betydelse har då miljö- och naturresursfrågorna i medierna? Detta diskuteras i en studie som undersökte mediernas kunskapsförmedling om rovdjur. Anna Havula (2006) noterar att miljöfrågor och biologisk mångfald intar en underordnad plats i framställningarna av rovdjursfrågorna jämfört med de sociala motsättningarna mellan vargförespråkare och vargmotståndare. Ur demokratisynpunkt är detta problematiskt. Om förklaringarna till varför rovdjurstammarna behöver bevaras är otydliga påverkar det nyhetsläsarnas möjlighet att bilda sig en saklig uppfattning om rovdjursfrågan *(Havula, 2006).*

Är naturresursproblem och miljöfrågor särskilt svåra ämnen att förmedla? Mediernas sätt att hantera dessa frågor har studerats kritiskt i flera studier, varav några sammaställts av medie-och kommunikationsforskaren Gunilla Jarlbro (2001), och dessa antyder att svaret på den frågan är både ja och nej. För att beskriva miljöproblematik korrekt krävs en viss kunskap, vilket ställer krav på de journalister som tar sig an ämnet. Samtidigt verkar miljöjournalistik betraktas som ett allmänjournalistiskt ämne, som vem som helst kan skriva om *(Jarlbro, 2001, s 14).* Miljöfrågor – under vilka skogliga resurser bör kunna placeras – beskrivs i stort följa den gängse nyhetsvärderingsformeln. Men miljöfrågorna får högre prioritet om de har en politisk koppling. Miljöfrågor, även när de handlar om risker och hot, skapar i sig inga nyheter, utom när något hänt, som går att presentera som en nyhet *(Jarlbro, 2001, s17).*

Metod och material

Vad är en skogskonflikt?

Nationalencyklopedin definierar konflikt som en ”motsättning som kräver lösning”. När FAO talar om konflikter kring naturresurser förtydligas motsättningarna till att gälla tillgången till - och hanteringen av resurserna *(Matiru, 2000).* Eftersom skog liksom andra naturresurser kan rymma många olika intressen är det svårt att hitta exakta beskrivningar av en skogskonflikt. I den här studien används en bred tolkning av konfliktbegreppet som en tvist av olika intensitet och uttryck som uppstår då olika aktörers intressen kolliderar, i frågor som rör skogspolitik och nyttjandet av skogliga resurser *(Hellström, 2001)*. Gemensamt för de artiklar som valts ut är att de beskriver fall där olika intressen och värderingar i någon mån kolliderat och en avvägning av intressen gjorts till ett problem att lösa. Såväl pågående som lösta konflikter ryms således i artikelmaterialet.

Kvantitativ och kvalitativ textanalys

För att kategorisera artiklarna efter innehåll, aktörsfördelning och plats genomför jag en kvantitativ innehållsanalys. Som Therese Andersson *(2007)* beskriver det är metoden användbar där man vill kvantifiera, räkna förekomsten av företeelser i texter, t ex i syfte att studera förändringar av en företeelse över tid. Metoden definieras av Holsti *(1969)* som en teknik för att objektivt och systematiskt identifiera detaljerade egenskaper ur ett meddelande. För att analysera materialet krävs en uppställning av klara regler för hur materialet ska klassificeras*:*

Objektivitet: vilka kriterier (ord, begrepp, teman osv) ska bestämma att en artikel placeras i en viss ämneskategori, vad skiljer kategori A från kategori B? Subjektivitet är ofrånkomligt, men stränga regler medgör att flera uttolkare av artikelmaterial ska kunna göra samma sorts tolkning. Variabler som tolkas är konflikt, konfliktämne, aktör (vem som uttalar sig), geografiskt område.

Systematik och generaliserbarhet–inkluderandet eller exkluderandet av ett artikelinnehåll till respektive kategori måste konsekvent överensstämma med de uppförda reglerna ovan. Detta för att utesluta att artikelinnehåll väljs ut för att de stöder hypoteser.

Generaliserbarhet – resultatet bör ha teoretisk relevans.

För att svara på frågeställningen om vilka slags konflikter som representeras i tidningsmaterialet har också en djupare läsning av artiklarna krävts. En kvalitativ analys av text syftar till att visa på vilka sätt något omskrivs. Genom att jämföra hur argument, värden och språk används i konflikt-skildringarna avser jag återge en större bild av hur konflikterna skildras.

Sökmetod och urval

Artikelsökningen gjordes i den digitala databasen Mediearkivet, via webbsidan för Umeå Universitetsbibliotek. Mediearkivet innehåller artiklar från alla större dagstidningar och landsortstidningar och har en en sökfunktion där valda sökord fångas upp både i brödtext, rubrik eller ingress. *(www.mediearkivet.se).*

Den första sökningen (sökord: skog* mark* konflikt*) resulterade i 2751 träffar (sökdatum 2011-10-26). En kompletterande sökning med sökorden (skog* (konflikt OR tvist*)) resulterade i 8651 träffar (2011-11-15). En stor mängd artiklar sorterades bort, som t ex relaterade till utrikeskonflikter, fackliga strider eller irrelevanta kopplingar till skog. Några enstaka artiklar valdes bort för att de tveksamt kunde placeras i någon kategori, t ex areella konflikter mellan skogsmark-industri. Artiklar som handlar om varg/rovdjursdebatten valdes också bort från studiematerialet, liksom jaktkonflikter som handlar om jakträtter. Av kvarstående **ca 500** artiklar sorterades materialet med avseende på om de beskrev en abstrakt konflikt eller en konkret konflikt där geografisk plats och/eller aktörer omnämns – s k platsspecifika konflikt-fall. Ibland har samma nyhet eller debattartikel publicerats i olika medier vid samma tidpunkt, vissa av dessa har ej tagits med i referensmaterialet vid analysen, men har varit till stöd för att verifiera konfliktens giltighet.

I några artiklar förekom det att en text refererade till flera platsbestämda konflikter. I dessa fall gjordes en extrasökning i Mediearkivet (i ett fall via en tidnings webplats (norran.se 2009) för den plats som det refererades till. Om denna extrasökning fick flera träffar har dessa lagts till som behöriga fall i träffmaterialet. Vid analyserandet av aktörer, vilka som får komma till tals osv utgick jag endast från original-träffarna.

De sökord som använts i den första sökningen är breda. Som verktyg i en kartläggning av konflikter över tid är de ganska trubbiga, vilket anas i resultatet av endast 134 platsspecifika konflikt-fall. En okänd, men säkerligen stor mängd skogliga konflikter slinker undan. Genom att snäva in sökningen av konflikter med mer styrda sökord, som exempelvis ”naturreservat”, ”avverkning”, ”renbete”, flerfaldigas träffarna av konflikter. Det som går att utläsa ur resultatet av den mer öppna sökningen är dock att vissa konfliktämnen återkommer i medierna och att de i vissa fall har en geografisk koppling.

Konkreta konflikter och abstrakta konflikter

Artiklarna har indelats i följande kategorier:

Konfliktfall: Efter plats/aktörsbestämning av materialet har **134** s k konfliktfall identifierats, som beskriver en konflikt vid en specifik geografisk plats och där minst en aktör omnämns. Eftersom vissa konflikthändelser omskrivs av flera tidningar samtidigt består några fall av flera artiklar. Gemensamt för de utvalda konfliktfallen är att de beskriver en konkret konfliktsituation mellan flera aktörer som manifesteras genom diskussioner, ställda krav och/eller en rättslig uppgörelse. Om endast en aktör uttalar sig i konfliktskildringen räknas den också som konfliktfall, under förutsättningen att en konflikt beskrivs vara upplevd.

Allmän debatt: I **255** artiklar beskrivs en skogskonflikt på en mer abstrakt nivå, t ex där en konfliktsituation beskrivs vara förväntad eller potentiell, eller där någon diskuterar principiella motsättningar mellan olika politiska mål eller lagar. Dessa artiklar används i textanalysen för att jämföra hur konflikterna skildras.

Konfliktkategorier: Efter en första ämnesbestämning placerades de platsspecifika konfliktfallen i sju kategorier.

1. Naturvård – konflikter som fokuserar på problematiken mellan skogsbruk och naturskyddsarbete samt naturvärden.
2. Tätortsnära skog – konflikter kring naturvård, skogsbruk och rekreation som utspelar sig nära städer och samhällen.
3. Renbete – konflikter som fokuserar på rennäringen och skogsbruket.
4. Allemansrätten – konflikter som fokuserar på intressen som uttryckligen kopplas till allemansrätten.
5. Skogsbruk – (se kategori 1, 2, 3, 5).
6. Jakt/vilt – konflikter som fokuserar på jakt och skogsbruk.
7. Vindkraft – konflikter som rör vindkraftsetablering i skogsmark.

Att kategorisera artiklar till rätt kategori

Kategorierna kan beskrivas vara olika övergripande intresseområden för skogsmark och skogliga resurser. Varje kategori innehåller flera underkategorier som konkretiserar konfliktämnet. Vissa artiklar beskriver en konflikt som rör fler än ett intresseområde: en avverkning nära en tätort kan exempelvis skapa konflikter med naturvårdsintressen såväl som sociala intressen osv. Vissa artiklar har därför placerats i mer än en kategori.

Omplacering:
Den minsta och den största kategorin har integrerats i andra kategorier under analyserandet av fallen. Några av vindkraftskonflikterna diskuteras under Renbeteskategorin *(ÖC 2010-12-23s7,VK 2008-09-07s11).* Övriga tolv fall, som rör intressekonflikter som beskrivs med termer av ”landskapsbild”, ”naturbild” och ”sociala värden” diskuteras under kategorin Naturvård.
Skogsbruk skildras i olika konflikter inom alla kategorier. Skogsbruksintresset och dess aktörer diskuteras främst under Naturvård, Renbete, Jakt/vilt samt i kategorin Tätortsnära skog.

Artikelurval

Materialet som använts för att svara på frågeställningarna består av 478 artiklar (konfliktfall plus debattartiklar) från ett urval av 24 dagstidningar. För att få en geografisk spridning består urvalet av både rikstäckande- och regional dagspress från olika delar av landet. Norrländska Socialdemokraten (NSD) var den enda av de utvalda tidningarna som inte fanns representerad i Mediearkivet. För att få tillräcklig täckning av regionala tidningar i norra Norrland gjordes en särskild sökning för NSD via tidningens websida (med samma sökord).

Facktidningar har valts bort, trots att tidningar som exempelvis Land Skog och Miljöaktuellt är ämnesmässigt mer inriktade på skogsnyheter. Tanken med detta val är dels att summan av dagstidningarna ger en bättre geografisk bild av konflikternas spridning. Eftersom dagstidningarna inte har någon uttalad inriktning på skogsfrågor är det också intressant att se vilken typ av konflikter som verkligen hamnar där och vilken bild av skogskonflikterna som når vanliga dagsnyhetskonsumenter.

Tidsperioderna för artiklarna i Mediearkivet skiljer sig mellan de dagstidningar som ingår i sökningsmaterialet. VK finns representerad redan från 1988. För större dagstidningar som DN, SVD och GP finns aktuellt material som publicerats från 1993 och framåt, medan de flesta regionala tidningar finns representerade från mellan 1996-2008 och framåt. Det ojämlika tidsspannet mellan tidningarna är ett problem för kartläggningen av den geografiska och tidsmässiga spridningen.

För att få bättre jämvikt i representationen av de olika tidningar hade sökningen kunnat kompletteras med artiklar i mikrofilmsarkivet, vilket dock krävt mer tid och en annan tillämpning av sökord. En

sökning i en annan digital databas, exempelvis Artikelsök valdes också bort eftersom det är lättare att överskåda innehållet i artikeltexterna i Mediearkivet.

Tidningsmaterial

Tidningar	**politisk tendens**	**upplagor 2011**
Dagens Nyheter (DN)	fristående liberal	292 100
Svenska Dagbladet (SVD)	obunden moderat	186 000
Göteborgsposten (GP)	liberal	216 300
Nerikes Allehanda (NA)	liberal	54 700
Sydsvenskan (SyS)	oberoende liberal	122 000
Nya Wermlands-Tidningen (NWT)	konservativ	51 900
Upsala Nya Tidning (UNT)	liberal	48 400
Helsingborgs dagblad (HD)	oavhängig	74 800
Västerbottens-Kuriren (VK)	frisinnad liberal	34 500
Norrbottens-Kuriren (NK)	moderat	19 100
Norra Västerbotten (NV)	liberal	23 800
Norrländska Socialdemokraten (NSD)	socialdemokratisk	32 300
Hallandsposten (HP)	oberoende liberal	30 000
Östersundsposten (ÖP)	centerpartistisk	25 100
Sundsvalls Tidning (ST)	liberal	28 800
Smålandsposten (SP)	moderat	36 300
Ystads allehanda (YA)	liberal	21 500
Falu-Kuriren (FK)	liberal	57 100*
Dalademokraten (DD)	socialdemokratisk	16 100
Norrköpings tidningar (NT)	moderat	40 600
Piteå-Tidningen (PT)	socialdemokratisk	15100
Östgöta-Corren (ÖC)	oberoende	51 600
Gotlands allehanda(GA)	obunden moderat	8 900
Ölandsbladet (ÖA)	partipol. obunden	8 400

Källor:
http://www.ts.se/Mediefakta/
http://verktyg.dagspress.se

* Siffran anger tot upplaga för Dalarnas Tidningar A+ B (inkluderar Borlänge Tidning , Nya Ludvika Tidning, Mora Tidning)

Skogliga konflikter i medierna

I denna del presenteras aktörer, platser och specifika konfliktfall mer ingående utifrån följande frågeställningar:

- vilka olika slags markkonflikter i skog rapporteras i medierna?
- ökar förekomsten av vissa skogliga markkonflikter?
- vilka aktörer får komma till tals i artiklarna och hur skildras de?
- vilka värden och argument knyts till de olika skogliga intressena?

Under de första kapitlen presenteras fem återkommande konfliktteman som kunnat urskiljas i materialet: Naturvård, Tätortsnära skog, Renbete, Allemansrätten, Jakt/vilt. Varje kapitel inleds med en kort text som sammanfattar vilka typer av konflikter som skildras, samt om de framställs i debatter eller i specifika fall. Underrubrikerna redovisar teman som särskilt återkommer eller utmärker sig i materialet.

I det därpå följande kapitlet -Platser och aktörer i fokus – sammanfattas resultatet utifrån konflikternas geografiska spridning och aktörerna.

Kategori	**Beskrivning, nyckelord**
Naturvård (tot 60 fall)	Naturreservatbildningar, bolagsavverkningar, vindkraft. Aktörer: privata markägare, skogsbolag, miljöorganisationer, LST, Skogsstyrelsen Värden/argument: Äganderätt, ekonomi, biologisk mångfald, miljömål, sociala värden
Tätortsnära skog (tot 36 fall)	Kommunalt skogsbruk, bebyggelse i skog – och grönområden. Aktörer: kommuner, allmänhet, SNF Värden/argument: rekreation/friluftsliv, naturvärden
Renbete (tot 13 fall)	Renbete på privat skogsmark, vindkraft och rennäring Aktörer: samebyar, privata skogsägare Värden/argument: ekonomi, äganderätt/sedvanerätt
Allemansrätten (tot 21 fall)	Ryttare, kommersiell turism och bärplockning Aktörer: privata markägare/LRF, allmänhet Värden/argument: Äganderätt, nyttjanderätt
Jakt/vilt (10 st)	Älgjakt och älgbetesskador i skogsmark Aktörer: skogsbolag, jägare/ Svenska Jägareförbundet Värden/argument: ekonomi, intresse

Naturvård - konflikter mellan naturvärden och skogsbruk

Skogarna är tysta, vackra, skyddsvärda och skapar jobb. Människorna som bryr sig om skogen ockuperar och känner sig kränkta medan det vägs mellan alternativen. Antingen måste den fällas eller så måste det kosta. Av 60 s k plats/aktörkonflikter som placerats i kategorin naturvård handlar drygt en tredjedel om olika motsättningar mellan skogsbruk och naturreservatsplaner. Nästan lika många handlar om enskilda avverkningar som skapar konflikter med sociala värden eller naturvärden. En stor del utspelar sig i fjällnära skogar och tätortsnära skogar. Samtliga fall illustrerar faktiska prövningar mellan de två mål som enligt svensk skogspolitik (1993) ska stå jämställda i skogsbruket – miljömålet och produktionsmålet. Den rena uppställningen syns kanske tydligast när aktörerna i en naturvårdskonflikt utgörs av skogsbolag mot en myndighet, eventuellt med en miljöorganisation på naturvårdsmålets sida. När aktörerna är privata markägare lyfts också äganderätten fram som ett eget intresse som kommer i kläm mellan dessa mål. När representanter från allmänheten uttalar sig tillkommer skogens betydelse för friluftsliv och rekreation. Konflikterna mellan skogsbruk och naturskydd återkommer under hela perioden. Från slutet av 2000-talet dyker också vindkraft upp i tidningarna som ett ämne som skapar konflikter till naturvärden och sociala värden.

Naturvärden och produktionsvärden

Skogens ekologiska värden tar plats i så gott som alla artiklar som skildrar naturvård i konflikt med olika näringsintressen, som skogsproduktion, vindkraft och turism. Hur dessa värden framhålls och beskrivs varierar, till stor del beroende på vilka som får komma till tals i artiklarna. Skogen är ospecificerat värdefull i en ganska stor del av nyhetsartiklarna, särskilt de som handlar om naturreservat-bildningar. Skogens skydd motiveras utifrån reservatbeslut *(DN 1997-02-07s6),* miljömålet i Skogsvårdslagen *(VK 1995-02-04s4)* eller miljökvalitetsmålet Levande skogar *(NV 2010-09-25 s17)* och FSC-åtaganden *(ÖP 2007-09-20 s2).* En vanlig inledning till texterna om naturvårdskonflikterna är att skogarna presenteras kort som skogar med höga naturvärden. Värdena nyanseras mer i längre artiklar, där naturbeskrivningar från ett konfliktaktuellt område används som en sorts bildliga förklaringar till naturvärden*(GP 2002-04-11 s10, SVD 2011-05-29s10),* och i artiklar där olika miljöorganisationer eller biologer uttalar sig. De politiska målvärdena förklaras istället med termer som biologisk mångfald, nyckelbiotoper, urskogsliknande gammal skog. Det handlar om livsmöjligheterna för utrotningshotade arter – rosentickan, rynkskinnet, som behöver den orörda skogens gamla eller döda träd *(DN 1997-02-07 s6, GP 2000-09-02 s15).*

Skogens produktionsvärden definieras främst av olika skogsägarröster. Utifrån jagperspektiv: ”Jag förlorar ett par hundra tusen på att avstå avverkning” *(GP 2002-04-11 s10),*”Självklart är det lättare att uppvärdera betydelsen av utökade naturreservat om de personliga konsekvenserna inte blir negativa och starkt kännbara” (*VK 1990-03-14*). Utifrån ett företags-/samhällsperspektiv: ”… Man kan inte ha en verksamhet som man inte använder. Vi är skyldiga att sköta skogen och industrin ropar efter virke” *(NSD 2011-10-22).* ”Vi har skyldigheter gentemot vår industri *(ÖP 2007-09-20 s2).* När avverkningsaktörerna lever i glesbygder återkommer ett särskilt argument för produktionsmålet. Det som säger att sysselsättningen hotas om naturskyddet ges för stor tyngd. ”Många skogsmänniskor i inlandet är idag allvarligt oroade för vilka konsekvenser Greenpeace-aktionen i Arvliden, Sorsele, kan komma att få för skogsnäringen i fjällkommunerna” skriver VK *(1998-11-21 s6).* Ett utstickande motargument ges i en debattartikel i VK från 1989 *(1989-05-11).* Debattören Ulf von Sydow frågar om utflyttningstakten från fjällbyarna inte också handlar om rationaliseringen i skogsbruket.

Skogens betydelse för ekonomin framhålls på ett annat sätt när den ägs enskilt. Efter Fastighetsverkets avverkning intill Pärlälvens naturreservat gör SVD ett reportage där berörda stugägare och verkets vd får uttala sig. När vd Carita Bäcklund frågar varför stugägaren inte också protesterar mot att hans svärfar ansöker om avverkning i området är svaret självklart: ”Utan de små skogsbruken skulle det inte bo en själ här. Men de pengarna stannar i alla fall i bygden” *(SVD 1999-03-30).*

Att bruka och vårda det egna – markägarna

”I avvaktan på reservatbildningen får han inte röra sin skog” *(GA 2009-01-27s6)*. När konfliktens sidor utgörs av privata markägare och myndigheter är tillhörandet, ägandet, ett nyckelord. Det som skapar konflikt mellan äganderätten och naturvården handlar i några artiklar om ersättning; att pengar saknas eller inte anses tillräckliga för att kompensera markägare för skog som avsätts för naturskydd *(ex GP 2005-12-26 s 23, GA 2009-02-19 s17, HD1998-03-05s20, DN 1999-05-11s14)*. Men principerna kring naturvårdspolitiken och arbetsmetoderna för naturvården väcker också ont blod. Det talas om expropriation, konfiskering och myndighetsövergrepp *(GA2011-10-27s7, NK 2011-02-03s12)*. Äganderätten framställs i texterna ofta som ett motsatt intresse till att bevara, men används också av skogsbruksaktörerna som ett argument för en bättre naturhänsyn. ”Vi har brukat skogen i alla år men aldrig huggit den”. Två gotländska skogsägare i avvaktan på reservats-beslut berättar i tidningen Gotlands Allehanda hur de upplever en misstro mot sina kunskaper om att vårda skog. ”Vad hade vi haft för natur värd att bevara idag om markägare genom tiderna inte tänkt på naturvård?” ”Jag kan inte se värdet i att skogen enligt länsstyrelsen ska lämnas för fäfot och växa igen*.”(GA 2009-02-19s 17, GA 2009-01-27s6)*.

Skulle naturvården vinna på att drivas underifrån? I en artikel från 2009, använder Lantbrukarnas riksförbund (LRF) den privata äganderätten som argument för en bättre naturvård (eller om det är naturvården som används som argument för äganderätten?). Skogsbrukare känner sina skogar. Rätten att fortsätta vårda sina skogar är i många fall är ett viktigare argument än ekonomin. Artikeln berättar också om ett regeringsförslag som går ut på att markägare själva ska anmäla intresse för att avsätta skyddsvärd skog *(GA 2009-02-19s 17)*. Ett år senare rapporterar Smålandsposten om resultatet av förslaget: det så kallade Komet-programmet inleds på försök i fem områden i landet. En handläggare vid Skogsstyrelsen lägger in ett påpekande om att alla inlämnade förslag inte kommer att ge rätt till ersättning – information om naturvärden och pengar krävs för att programmet ska fungera. Men artikeln sticker ut i materialet genom att alla aktörer (markägare, Skogsstyrelse, Länsstyrelse) uttalar sig gemensamt och positivt om det vanligtvis konfliktladdade naturvårdsarbetet *(SP 2010-03-18s14)*.

Naturvårda lagom

Frihet under ansvar är en bärande tanke i skogspolitiken sedan 1993, då det detaljstyrda skogsbruket avreglerades. I många artiklar i materialet skildras detta som ett problem för naturvården- att denna frihet ofta dras för långt till fördel för produktionsmålet. En annorlunda vinkling framträder i ett fall från 2008.

I en artikel i Sundsvalls Tidning skildras hur en enskild skogsägares intresse att bedriva skogsbruk med utökad naturhänsyn hamnar i konflikt med produktionskraven i Skogsvårdslagen. Skogsägaren argumenterar för plockhuggning, medan skogsstyrelsen utifrån Skogsvårdslagen argumenterar för kalhuggning som det mest ekonomiska (ST 2008-10-06s8).

Kontinuitetsskogsbruk, som lite förenklat innebär att man tar ut virke ur skog utan att kalhugga, omnämns bara på ytterligare en plats i materialet: en debattartikel från 2006 signerad Mats Hagner (VK 2006-01-27).

Skogsbolagen och naturhänsynen

”Vi har tydligt märkt hur länsstyrelsen går på stora bolag och vill göra reservat där. De går förbi små markägare eftersom det är krångligare…”. En talesperson för Holmen skog ger sin syn på aktörsfördelningen i naturvårdskonflikterna *(ÖP 2007-09-20 s2)*. Temat i nyhetsartikeln om Ringsjöviken - ett skogsbolag i konflikt med länsstyrelsen om ett naturreservat - återspeglas dock i liten grad i medierna. Skogsbolagen figurerar inte i de många och utdragna konflikterna om naturreservatbildningar. Istället återkommer de som aktörer i en typ av artiklar som kritiserar skogsbruksmetoder eller uppmärksammar brister i natur- eller social hänsyn vid särskilda avverkningar (12 fall). Ofta uttalar sig en miljöorganisation om ämnet, ibland förtydligas också att det är dessa som uppmärksammat bristerna i bolagens miljöhänsyn. ”Avverkning vid Öresjön hotar rödlistade arter” skriver Dalademokraten i den första artikeln om Korsnäs planerade avverkning i

Älvdalen. Där redovisas Svenska Naturskyddsföreningens (SNF) inventering, som påvisat höga naturvärden i den gamla tallskogen. En vecka senare meddelar tidningen att avverkningen skjutits upp, eftersom den strider mot gällande FSC-certifiering *(DD 2008-11-14 s15).* Konfliktorsakerna i bolagskonflikterna är desamma som i markägarnas naturreservatstrider: naturhänsyn hotas av produktionsintressen och vice versa. Men skogsbolagens ansvarsroll i dessa konflikter synas på ett annat plan.

En del av ansvaret kopplas till den internationella skogscertifieringen FSC, som de flesta större svenska skogsbolag är anslutna till. 2004 avverkar Fastighetsverket ett område vid Mattaure-Båldakatj i Arjeplog, som klassats som tänkbart naturreservat. Återigen betonas ansvaret i den miljömärkning verket har anslutit sig till. Skogsstyrelsen hade gett tillstånd och länsstyrelsen hade avrått, skriver DN, men beslutet var verkets. ”Hela grundtanken med certifieringen är att man själv är ansvarig för vad man gör. Det är inte skogsvårdsorganisationens ansvar”, säger Naturvårdsverkets generaldirektör i en av artiklarna*(DN 2004-09-18s6).*

När bolagen i dessa konflikter ägs av staten tillkommer ytterligare ett ansvarsperspektiv för miljöhänsynen, utöver certifierings-åtagandena. ”Statens skogsförvaltning ska vara spjutspetsen för en hållbar utveckling på medborgarnas egna marker”, skriver dåvarande statsminister Göran Persson i ett debattinlägg *(DN 2000-06-05).* Det handlar om att vara något av ett föredöme. Att detta kan vara ganska svårt indikeras i vissa av försvarstalen från bolagen i artiklarna. ”Vi behövde skogen och tyckte att vi gått naturvården ganska långt till mötes ändå. Någonstans är vi tvungna att ta de här volymerna skog”, förklarar Fastighetsverkets naturvårdsspecialist efter avverkningen vid Mattaureälven *(DN 2004-09-18s6)*

Miljöorganisationernas kritik mot bolagens handlande tar upp det största utrymmet i dessa konfliktskildringar, medan bolagens perspektiv återges i enstaka uttalanden. I några artiklar hörs bara miljöorganisationernas version av konflikten utan att det framkommer om bolagen velat uttala *sig (VK 2002-02-12 s23, DD 2008-11-14 s15).* Ett vanligt svar från bolagen är att de uppfyller kraven för miljöhänsyn, att deras bedömning helt enkelt är en annan än miljöorganisationernas eller myndigheternas. I några fall försvarar bolagen avverkningarna utifrån produktionsansvar *(DN 2004-09-18s6, ÖP 2007-09-20s2).* Ganska ofta återges bolagens ståndpunkt genom att texten refererar till uttalanden, men utan att någon enskild person citeras. Några tydliga svar på den problemformulering som ställs i Mattaure-artiklarna återfinns inte i materialet: Hur går det ihop egentligen att kräva hög avkastning och samtidigt vara ett föredöme som miljövårdare?

Myndigheterna och miljömålen

Naturvårdskonflikterna handlar mycket om den del av naturvårdsarbetet som fokuserar på att skydda skog genom avsättningar till naturskydd. Skogsstyrelsen, länsstyrelsen och Naturvårdsverket har genom sina administrativa funktioner i skogs-och naturvården en viktig plats i så gott som alla de konkreta konfliktfallen som handlar om avverkningar och reservatbildningar. I några fall görs en aktöruppställning där konflikten sägs stå mellan myndigheter och markägare (oftast privata). Myndigheterna får ibland representera naturvården, mer sällan en otydlig makt som agerar över huvudena på skogsägarna *(VK 1990-03-23)*. Ganska ofta hamnar dock deras handledande aktörsroller i bakgrunden, medan stridernas fokus hamnar på miljöorganisationerna och skogsägarna (bolagen eller de privata).

Att skogsvårdslagens två mål – produktionen och miljön – är svårförenliga uttrycks i debattartiklarna, mer sällan sägs det när någon aktör uttalar sig i de enskilda konfliktfallen. Undantag hittas dock i några fall där myndigheternas roll problematiseras mer. ”Fallet med Vekarnvägen visar tydligt på skogsvårdsstyrelsens nya, svåra balansgång mellan miljömål och produktionsmål”, säger en jurist på Naturvårdsverket i en artikel som publiceras två år efter att den nya skogsvårdslagen trätt i kraft *(VK 1995-02-04s4).* En skogsbilväg som bolaget SCA vill dra genom ett myrområde i Sorsele har blivit

föremål för en tvist mellan skogsvårdsstyrelsen och länsstyrelsen – den ena vill ge tillstånd, medan den andra hänvisar till miljömålet.

När DN berättar att höga naturvärden gått förlorade genom en avverkning i Mattaure vinklas en del av problemet på skogsbruksaktörens handlande (Fastighetsverket). Men i en av artiklarna lyfter rubriken konflikten till en annan nivå: ” Statliga myndigheter strider om skogshygge”. Artikeln är kort men hinner visa på motstridigheterna i besluten bakom avverkningen: Skogsstyrelsen hade gett tillstånd för avverkningen och länsstyrelsen hade avrått. ”Den diskussion som varit under de senaste åren är en indikator på att det inte är helt klart vad som gäller. Det blir konfliktartat mellan olika myndigheter”. När artikelförfattaren låter Naturvårdsverkets generaldirektör kommentera på myndighetstvisten utgår frågan inte bara från det aktuella fallet. Fastighetsverkets avverkning beskrivs bara som ett av många exempel på ett större problem: att samtidigt uppfylla de två målen för produktion och miljövård. Generaldirektören får inte säga det rakt ut, men textförfattaren förklarar vad han antyder: ett mer helhjärtat stöd från regeringen om hur den praktiska naturvården ska se ut *(DN 2004-09-18s6).*

Vem får påverka en avverkning?

I det senaste konfliktfallet om de fjällnära skogarna lyfts Skogsstyrelsens aktörsroll fram mer och de två målen i Skogsvårdslagen ställs på sin spets. Avverkningen i Änok stoppades av naturvårdsskäl, men inte genom något beslut om naturreservat utan med hänsyn till Skogsvårdslagen.

Domen från förvaltningsrätten i Luleå var unik på mer än ett sätt. Dels eftersom det var första gången en avverkning stoppats med hänvisning till paragraf 18 c i Skogsvårdslagen – vilken påkallar särskild miljöhänsyn vid höga naturvärden. Det var också första gången en miljöorganisation (SNF) vunnit rätt att överklaga en avverkning, med hänvisning till den s k Århuskonventionen som Sverige ratificerat (NK 2011-10-26 s11). Konventionen innebär bland annat att miljöorganisationer, som en del av allmänheten ska ha rätt att påverka beslutsprocesser som rör miljöpåverkan (naturvardsverket.se). Med undantag för de lokala norrländska tidningarna är det få av de utvalda dagstidningarna i studien som följer upp Änok-fallet, men i de nyhetsartiklar och insändare som beskriver fallet ges en bild av en särskilt avgörande konfliktlösning. När Piteå-Tidningen berättar att markägarna och Skogsstyrelsen överklagar domen sätter de överklagande parterna själva fingret på hur viktig denna dom är: ”Vi överklagar inte för att i första hand få till stånd en avverkning i Änokdeltat, utan för att få tydligare vägledning om hur framför allt 18 paragrafen i skogsvårdslagen ska tolkas och vem som har rätt att överklaga, säger Skogsstyrelsens generaldirektör Monika Stridsman ” (PT 2011-11-15 s 10).

Fjällnära skogar

De fjällnära skogarna dyker upp som första konfliktämne i materialet och återkommer under hela tidsperioden. Många av de utdragna naturreservat-striderna mellan markägare och länsstyrelser utspelar sig här, som fallen om Njakafjäll *(t ex SVD 1998-04-28s4)*, Blaikfjället *(VK 1997-04-12s15)*, Kamajokk och senast Änok *(NSD 2011-10-22).* De fjällnära skogarna är också scenen för flera fall som skildrar miljöorganisationer i strid med skogsbolag. Bolagskritiken och markägarstriderna syns även i andra delar av landet, men när de omskrivs i de norra skogarna uppmärksammas de från flera tidningar i landet. Mycket fokus ligger på miljöorganisationernas roll i konflikterna, i synnerhet när de står för uppseendeväckande inslag som vid Greenpeace aktioner vid Njakafjäll och Arvliden (*VK 1999-01-12s6)*, men scenrummet för konflikterna närvarar också på ett särskilt sätt.

De långa, beskrivande reportagen i materialet återfinns främst bland de som skrivs på plats i fjällskogarna. Inte sällan är texterna drömskt färgade när de presenterar de omstridda områdena: ”Utsikten från kullen vid sjön är vidunderlig. Barrskogarna klättrar långt upp på sluttningarna och i nordväst meandrar Kamajokk” *(NSD 2011-10-22).* Där finns inte bara höga naturvärden, utan de sista av människan nästan orörda barrskogarna *(GP 2000-09-02).* Något annat än det ”Skogs-Sverige som numera mest består av planteringar” *(DN 1997-02-07s6).* Det unika med fjällskogarna används också för att förklara varför naturvårdskonflikter är vanligare i dessa skogar. Göteborgspostens reporter, guidad

av biologen Mats Karström, färdas genom de norra bolagsskogarna och noterar kontraster: ”Det är produktionsskog vi ser. De har brukats och brukats, här finns små naturvärden och ingen konflikt råder mellan naturvård och skogsnäring *(GP 200-09-02 s15).* Där värdena är höga blir också protestskriken högre: När Fastighetsverket avverkar 500-åriga tallar intill Pärlälvens naturreservat skriver flera tidningar om det krav som SNFs ordförande Göran Enander ställer: Låt någon annan sköta skogen *(ÖP 1999-11-29, GP 1999-10-11s28).*

Skogarnas produktionsvärden framhålls som särskilt betydelsefulla när de tillskrivs de norra skogarna. Där framträder också den omvända hotbilden tydligast - där skogsbruket hotas av naturhänsynen. De som lever i dessa områden är beroende av skogen som försörjningskälla *(VK 1989-01-19).* ”Hur ska någon kunna bo i ett reservat och försörja sig på detta?”*(NK 2011-11-01).* När naturvården kritiseras återkommer argumentet som påpekar att stora delar av landets fjällnära skogar redan skyddas av reservat och nationalparker *(DN 1997-02-07, DN 2001-01-16s6, VK 2011-11-11s4).*

Social hänsyn som argument

Även om större delen av naturreservatskonflikterna i materialet utspelar sig i norra Sverige syns också en koncentration av fall från Småland *(SP 2010-12-17s12, DN 1999-05-11s14, GP 1997-11-09s61),* Gotland *(GA 2009-02-19s17, 2011-10-27s7, 2009-02-03s12)* och västkusten *(GP 1996-12-11s13, 2002-04-11s10, 2009-05-19s12, 1998-03-13s12).* Några av dessa reservattvister utspelar sig i tätortsnära skogar och i dessa fall används ofta skogens sociala värden i par med argument om biologisk mångfald. Naturreservatstriderna i Bråtaskogen *(GP 2002-04-11s10)* och Raneboskogen/Svartedalen *(GP 1998-03-13s12)* skildras i första hand som miljöstrider i rubrikerna, men i båda fallen används friluftsliv och rekreation som en egen del av förklaringen till varför skogarna behöver skyddas.

De tätortsnära skogskonflikterna är inte oväntat överrepresenterade i söder (mer om dessa intressekonflikter beskrivs under kapitlet Tätortsnära skog), men sociala värden uttrycks tydligt också i några fall i som kommer från den norra landsänden. I artiklarna om avverkningen i Valvträsk *(DN 2004-01-21s6)* nämns social hänsyn i skogsbruket som ett uttryckligt krav från ortsbefolkningen. Miljöorganisationen Fältbiologerna, som deltog i protesterna mot det statliga skogsbolaget Sveaskogs avverkning, använder i dessa artiklar samma argument för att skydda skogen. Istället för att tala om rödlistade arter, eller höga naturvärden hänvisar de i flera uttalanden till bybornas sociala värdering av skogen *(ex GP 2004-02-06 s10).* I ett senare fall från 2009, protesterar föreningen Skydda skogen mot kalhygges-skogsbruk på Storön i Storavan med hänsyn till skogen som en ”social biotop” för lokalbefolkningen. I Valvträsk användes argumentet social hänsyn för att helt och hållet stoppa en avverkning. Protesterna kring Storön handlar istället om att en grupp ortsbor tillsammans med förespråkare för en sameby ville påverka avverkningsmetoderna. De förespråkade plockhuggning istället för kalhuggning, för att bevara skogens rekreationsvärden *(PT 2009-01-29s 4, 2009-01-13 s10).* I båda fallen misslyckades dock argumentationen.

I en artikel i NSD skildras ett exempel där sociala argument också används ihop med äganderätten på ett för (några av)markägarna lyckat sätt. Artikeln berättar om en flerårig strid kring en reservatsbildning i Änok, där sociala intressen står i konflikt med både markägarintressen och naturvårdsmål. Änokdeltat beskrivs som ett naturområde med mycket höga skogliga naturvärden, men också som ett viktigt område för jakt, fiske och svampplockning. När Kamajokk skulle bli naturreservat i början av 2000-talet ville länsstyrelsen att det skulle omfatta även Änokdeltat, men flera markägare protesterade. Inte för skogens produktionsvärde, men för att man befarade inskränkningar i sina jakt-och fiskemarker. ”Vi ville inte ha spångade stigar och utsiktstorn” säger en markägare i NSD *(2011-10-22).* Tillsammans med en grupp markägare fick de föra fram sin åsikt för länsstyrelsen. Kamajokk blev reservat, men Änok lyftes ut.

Gemensamt för de artiklar som för fram sociala argument mot avverkningar är att produktionsintressenterna i konflikterna oftast utgörs av skogsbolag (i tätortsnära skog tillkommer

kommunerna som aktörer). När man i texterna om Storön och Valvträsk efterfrågar social hänsyn görs det bland annat med hänvisning till den skogsbruksstandard (FSC) som Sveaskog är ansluten till. De flesta större skogsbolagen är anslutna till denna frivilliga, men styrande överenskommelse, som bland annat innebär att skogsägaren ska ta social hänsyn vid avverkningar. Människor som bor i – eller använder dessa skogar ska ges tillfälle att påverka skogsbruket. De sociala värdena ges en annan tyngd i dessa artiklar, eftersom de inte endast framställs som ett intresse utan också ett principiellt mål.

Nya produktionsvärden i skogen

Bioenergi och vindkraft är två ämnen som framstår som nya konflikter i o m att de koncentreras först i de senare artiklarna i materialet från 2000-talet. Konflikter kring vindkraftsverk som etableras i skogslandskap beskrivs i 16 platsspecifika fall i materialet. Större delen av fallen består av insändare eller artiklar där boende och sommarstugeägare upplever problem med buller och förfulad landskapsbild *(t ex SP 2011-02-18s2, FK 2011-11-21s8-9)*. I några fall beskrivs vindkraftsetableringar hamna i konflikt med fågelliv och planer på naturreservat *(SVD 2009-06-10 s6, DD 2008-10-03s22)* och i tre fall skildras konflikten huvudsakligen från rennäringens sida *(ÖC 2010-12-23s7, VK 2008-08-07 s11).*

Medan vindkraften både granskas i nyhetsartiklar samt omskrivs i insändare som ett upplevt problem från flera platser i landet diskuteras konflikter kring bioenergiproduktion främst i debattartiklar. Denna produktionsinriktning, som handlar om att få fram förnyelsebara biobränslen för energiproduktion, är egentligen ingen nyhet. Under nittiotalet satsade staten stort på salixodling på nedlagd åkermark. Den energiodling som diskuteras i den senare debatten handlar dock om möjligheterna att odla energigrödor på skogsmark. Problemen som tas upp i debattartiklarna handlar om biologisk mångfald, men också om miljöpåverkan på vatten-och näringskvaliteten i skogarna. Ett ökat uttag av skogsråvara, s k grot (grenar och toppar), för energiproduktion kan på sikt innebära att skogsmark behöver gödslas i större utsträckning för att tillväxten ska bibehållas *(SVD 1997-10-12 s14).*

I samband med att EU-kommissionens klimat-och energiplan diskuteras i tidningarna under 2006-2009 dyker några nyhetsartiklar upp i materialet som beskriver en potentiell ny naturvårdskonflikt. I dessa artiklar undersöks den s k intensivodlingens framtida roll för skogsbruket och vilka konsekvenser den kan medföra för miljön i ett slags granskande artiklar, som är ganska ovanliga i materialet. Till exempel skriver DN och Norran om pågående försök med intensivodling av skog i två artiklar och låter skogsforskare förklara för- och nackdelar *(NV 2009-10-09 s17).* Konfliktbilden i dessa artiklar fokuserar på miljöproblemen, men i DNs artikel om odlingsförsöken diskuteras också intensivodlingen som en omställning av skogsbruket som kan påverka landskapsbilden och rekreationsvärdena i skogen. Detta tema illustreras i artikeln av en bild på en mycket tät, ung granskog där siluetten av en man svagt avtecknar sig inne i det snåriga barrlösa grenverket. ”Det kommer att bli en ny typ av skogsbruk med täta granskogar som gödslas betydligt mer än nu”, förklarar en forskare i texten *(DN 2006-04-27s9).*

Tätortsnära skogar - konflikter mellan bebyggelse och skog

Av de 36 platsspecifika konfliktfall som placerats i kategorin Tätortsnära skog rapporteras huvuddelen från södra Sverige, med en koncentration kring Stockholm och Göteborg. Markkonflikter som utspelar sig i stadsnära skogar dyker upp i materialet under hela tidsperioden, men antalet artiklar på detta tema ökar under 2000-talet. Gemensamt för de konflikter som omskrivs i tätortsnära skogar är att det främst är skogens sociala värden- friluftsliv och rekreation -som kommer i kläm.
När det gäller konflikternas innehåll kan man urskilja två underkategorier i materialet. Den ena innehåller artiklar om produktionsinriktat stadsnära skogsbruk (16 fall), där markägarintressenterna utgörs av kommuner, utom i två fall då kyrkan och skogsbolaget Stora Enso omnämns. Den andra

kategorin beskriver olika konflikter mellan grönytor och bebyggelse. Utöver dessa två huvudspår förekommer också vindkraftsetableringar som ett konfliktämne i de tätortsnära skogarna.

Skogens sociala värden

”Skogen är inte bara något som ger pengar och pappersmassa. Den har också betydelse för att vi ska må bra och för samhällets utveckling”, skriver Sundsvall tidning i en artikel från 2009 om hur kommuner i landet ska jobba med att identifiera skogar med höga social värden *(ST 2009-02-08).* Skogens sociala värden uttrycks lite olika beroende på vem som uttalar sig. Privatpersoner som intervjuas i artiklarna talar om tillgången till invanda områden, favoritstråk som används av många *(UNT 2011-01-13 s14).* I debattartiklar omnämns folkhälsoaspekter som en del av den tätortsnära skogens sociala värde: träd och grönområden i stadsmiljöer påverkar människors välbefinnande och livskvalitet *(NA 2004-08-30 s2, SVD 2008-12-21 s22).* Konflikterna mellan avverkning och naturskydd ger rubriker där konflikterna kallas ”strider”, men några av de mest laddade avverkningsskildringarna i materialet bygger på stadsnära fällningar.

Stadsträden

De kom sjövägen. Som vikingar, eller pirater. Men med motorsågar istället för svärd och värjor. Trettio stycken föll i slaget vid Bromma den dagen.

Det dramatiska språket i skildrandet av avverkningen i Bromma är lånat av DNs nätupplaga där fallet omskrevs första gången *(dn.se 2010-10-28).* Ord som skövling används för att beskriva bakgrunden till det rättsfall där en villaägare dömdes för att ha sågat ner tio hundraåriga tallar på kommunal mark. Syftet: för att förbättra sin sjöutsikt. Fallet hör till en av de mer ovanliga konflikterna i materialet, nämligen egenmäktig avverkning. Samtidigt är exemplet Bromma bara en av flera artiklar i det senare materialet (2010-2011) som med starka ordval beskriver en konflikt mellan stad och natur.

Träden lever farligt i städerna, skriver SVD i en artikel *(SVD 2011-07-14s6),* och gör en spaning kring hur städernas tillväxt medför ökade konflikter mellan människor och skog. DN beskriver det som en konflikt mellan natur och trenden att leva stilrent, där ombildningen till bostadsrättsföreningar och modekänsliga människor får stå som ansvariga. ”Den yngre generationen önskar sig mer luft och ljus, det är likadant i villa- och sommarstugeområdena, de yngre fäller nästan alla träd, säger en ekolog på Stockholms stadsbyggnadskontor i DN *(2011-05-19 s 10).* Ämnet hatade/hotade träd dyker upp i flera artiklar från de stora dagstidningarna: Sex pilträd går en långsam död till mötes efter giftpluggning *(SVD 2011-07-14s6),* tre lindar i Bellevueparken i Stockholm räddas undan ett vägbygge till en kostnad av miljontals kronor *(SVD 1998-04-11s6),* Östermalmsbor demonstrerar för att rädda en ek från fällning *(DN 2011-10-29).*

Gemensamt för dessa artiklar är att avverkningskonflikterna kretsar kring enskilda-eller ett fåtal-trädindivider. Och att samtliga fall rapporteras från södra Sverige. I norr talas det mer om hektar. Det är lätt att raljera om skillnaderna i skogskonflikterna med avseende på geografisk koppling, men oavsett hur många träd som ingår i en skog, så väcker de engagemang eller åsikter om de står i områden där människor vistas mycket. Även om de flesta av artiklarna lyfter fram detta tema som ett nytt problem framkommer att det är något som kommunerna brottats med ett tag. I samband med att DN skriver om ännu en olaglig avverkning inne i nationalstadsparken presenteras också nyheten att Stockholmskommunerna nu inför hårdare tag mot privata trädfällningar och hotar med åtal för miljöbrott *(DN 2011-05-19s10).*

Tätortsnära skogsbruk

Att kommunerna oroar sig för att allmänheten hugger ned träd i städerna är dock en mindre vanlig konfliktsituation i materialet jämfört med den omvända situationen. ”Fortsatt strid om skogen”. ”Motionsspåret förvandlades till hygge”. ”Svampskogen blev en bråtestipp”. Under dessa rubriker skildras oroliga ortsbor som ser sina promenadskogar hotade *(UNT2011-01-13s1, NWT 2009-09-23s4).* Kommuner tar plats som skogsägare i många av de fall som beskriver konflikter kring skogsbruk i tätortsnära skogar. Artiklarna om kommunernas skogsavverkningar liknar den typen av artiklar som skogsbolagen figurerar i, där konflikterna handlar om enskilda avverkningar som uppmärksammats och kritiseras. Invändningarna mot avverkningarna handlar i några fall om gamla träd eller andra naturvärden *(NT 2009-04-14s15),* men oftare lyfts sociala värden fram: barnens lekplatser, motionsspåren och strövområdena har förstörts. Medan miljörörelsen är den aktör som hörs mest i konfrontationerna med bolagen tillkommer i dessa fall fler röster från allmänheten, representerade av boende, sommarstugeägare, motionärer osv. ”Varför har vi inte fått veta något?” är en fråga som återkommer när dessa uttalar sig i artiklarna om kommunernas skogsbruk *(DN 1992-03-26s7, UNT 2011-01-13s14).* SNF ställer samma fråga i några artiklar, men då formulerad som ett krav: ”Berörda måste få komma med synpunkter” *(NT 2010-03-25s12).*

Strövarvänligt eller naturvänligt?

Naturvärden och sociala värden används ofta ihop för att motivera bevarandet av skog, men också ett naturhänsynssyftande skogsbruk kan skapa konflikter med sociala intressen.

Under rubriken ”Certifierade metoder stänger skogen” berättar Nya Wermlands Tidning om hur Stora Enso har skapat problem för motionärer genom att lämna kvar trädstammar på marken efter en avverkning utanför Karlstad. ”Det är omöjligt att ströva i skogen när det ligger bråte överallt”, säger en motionär som intervjuas i artikeln. ”Vi borde få ryggdunkningar för detta”, svarar en talesperson för skogsbolaget som förklarar att man försökt skapa död ved som en del deras miljösatsningar i skogsbruket*(NWT 2009-09-23s4).*

De flesta artiklar som beskriver konflikter kring enskilda avverkningar visar på konflikterna i ett skede där något redan hänt, där allmänhet eller miljöorganisationer står för kritiken och skogsbruksaktörerna får bemöta kritiken. Bland artiklarna om kommunalt skogsbruk finns några fall som bryter av mot mönstret genom att de istället beskriver konflikter som avvärjts. ”Orsaken till att vi stoppat avverkningen är att vi fick reaktioner när vi började avverka området i Högby. Nu har jag fått i uppdrag att vi ska avvakta för att göra en stadnära skogsbruksplan”, berättar en chef vid Tekniska Kontoret *(NT 2010-03-25s12).* Nerikes Allehanda gör en liknande uppföljning av två kommunala avverkningar. ”För fem, sex år sedan gick det snett. Boende i Hovsta kände sig tagna på sängen när kommunen plötsligt började avverka… Det som ledde till konflikt förra gången förde emellertid något gott med sig”, förklarar reportern och berättar att ett samråd nu hållits med boende inför en ny planerad avverkning *(NA 2003-01-14s5).* Upsala Nya Tidning berättar om en privatperson som protesterat mot en avverkning intill ett motionsspår. I artikeln beskrivs hur markägaren Heby kommun stoppat avverkningen tills ett samråd ägt rum *(UNT 2011-01-13s14).*

Bebyggelse eller natur

”Det är en naturresurs utan motstycke i världens huvudstäder, skriver SVD om Stockholms blandning av grönområde och bebyggelse. ”Men varje år krymper den med minst två kvadratkilometer samtidigt som befolkningen i området ökar med uppemot 20 000 personer” *(SVD 1997-12-14s9).* Samhällens tillväxt kan kanske inte kallas eget skogligt intresse, men olika former av bebyggelse är det ämne som generar flest artiklar om konflikter i tätortsnära skog (17 fall av 36). Nya bostadsområden och olika anläggningar kräver ny mark i anspråk och ibland är denna mark skog. En stor del av konfliktfallen består av nyhetsartiklar eller insändare som berättar om översiktsplaner eller mindre planförslag, där allmänhet och myndigheter uttalar sig om de olika behoven av mark.

Renbete – konflikter mellan rennäring och skogsbruk

Renskötsel är beroende av tillgång till skogsmark för bete om vintrarna. Skogsbruket är beroende av att avverka och återbeskoga skogsmark. Vad som ibland händer när dessa intressen möts på samma skogsområden omskrivs i flera artiklar som ett slags grundproblem där ett näringsintresse ställs mot ett annat. Från ena sidan handlar problematiken om att renbetet orsakar skador i produktionsskogen och skapar förluster för skogsbruket. Från andra hållet talar man om en minskande tillgång på lavrik skogsmark i de fjällnära områdena. Markskadorna utgör en stor del av konfliktframställningarna, men sällan används ekonomiska värden som det enda problemet. När representanter från dessa näringar möts i rätten uttrycks konflikten stå mellan sedvanerätt och äganderätt. När konfliktdiskussionen i några artiklar glider in på kultur mot kultur är skogen långt borta.

Jämfört med övriga konfliktkategorier innehåller renbeteskategorin relativt få fall till antalet. Istället utgör tre stora fallkonflikter nästan två tredjedelar av artikelsamlingen: Nordmalingmålet *(första och sista träffarna: VK 1998-10-22s6 – VK 2011-04-28 s10)*, Svegmålet/Härjedalsprocessen *(DN 1992-03-06 s7 – ÖP 2011-04-28s4)* och Rätanmålet *(ÖP 1998-11-06-* ÖP *2005-06-17 s 4)*.

De tre rättsfallen om renbetesrätten i Västerbotten, Härjedalen samt Jämtland övervakas närmast av lokala tidningar men också av de stora dagstidningarna och återkommer som en följetong från 90-talet till 2011. Nyhetsbevakningen kretsar kring prövningar och omprövningar av betesrätter samt förhandlingar kring arrende och betesarealer. En stor del av konflikterna skildras också i debattartiklar som tar avstamp i något av ovanstående fall. Av de nio platsspecifika fallen handlar ett om avverkningar som överklagas *(VK 2007-11-07s13, 2007-12-12s45)* av en sameby i Västerbotten. Resterande fall handlar om renbetestvister mellan privata markägare och samebyar. Skogsbolagen Modo, Stora och Korsnäs omnämns i tidiga artiklar från 90-talets början, där de förklaras ha gjort upp med samebyarna om markutnyttjande *(DN 1992-08-28s11).* Inget skogbolag uttalar sig i någon av artiklarna om renbete.

Produktionsvärden och markrättigheter

På samma sätt som markägarna i naturvårdskonflikterna framhåller att skogsbruk har ett särskilt stort socialt- och ekonomiskt värde i glesbygden och fjällnära områden förklaras en del av vikten av rennäringen. Det handlar inte bara om enskilda renföretagare utan om arbetstillfällen och levande samhällen. ”Allt vi producerar säljs på den lokala marknaden och sammantaget genererar näringen många arbetstillfällen *(ÖP 2011-02-05).* Produktionsvärden används som argument av båda sidor för att hävda behovet av markerna i skogslandet, men tydligast genom markägarnas siffror. När renarna rör sig nere i produktionsskogarna orsakar de skador för miljontals kronor *(DN1992-03-06 s7).* ”Det handlar om miljardvärden för skogsindustrin” *(DN 1995-09-19 s7).* ”Sammantaget gör vi markägare miljardförluster” *(NV 2011-04-28s16).*

”Rena öknen, marken håller på att bli tundra. Och ingen vet hur skogen kan återhämta sig”. Citatet skulle kunna vara hämtat från slumpvis vald artikel ur samlingen av naturvårdskonflikter i materialet, där någon kritiserar skogsbruk. Men det är renbetets framfart i skogsmarken som åsyftas här ovan *(SVD 1999-06-17 s8).* Temat renbete genererar väldigt få diskussioner om naturvärden. I enstaka insändare förekommer sidospår i diskussionen som talar om att skogsbruket själv har skapat en del av konflikten till rennäringen genom olika ingrepp i naturen: kalhyggen minskar tillgången på hänglavar för renarna. Skogsbilvägarna skingrar renarna under förflyttning *(*ÖP *1999-04-20 s 7).* ”Det går inte att bedriva renskötsel bara ovanför renbetesgränsen, eftersom renarna inte kommer åt betet under vintermånaderna”, förklarar en renägare från Mittådalen *(DN 1992-03-06 s7).*

När tidningarna sammanfattar konflikterna i samband med de stora rättsfallen handlar det om prövningar mellan äganderätt och sedvanerätt. I en del av dessa artiklar används begreppen för att

försvara eller argumentera mot renbete. Ibland används äganderätt och sedvanerätt som egna värdeförklaringar. Renskötare som uttalar sig talar om sedvanerätten och vikten av att kunna behålla sin kultur och levnadssätt *(SVD 1999-06-17s8).*

Skogsskadorna

”Det är gott om påståenden, men ont om fakta i debatten om renarnas inverkan på jord-och skogsbruk”, säger en representant från Skogsstyrelsen i en artikel om ett samarbetesprojekt mellan skogsnäring och rennäring i Vindeln *(VK 2000-03-18 s6).* Detsamma menar en debattör i VK och lyfter fram uppgifter från en forskare som vittnat i Nordmalingmålet för att ogiltigförklara vissa argument om betade tallplantor och fejningsskador i vinterbetesskogar *(VK 2011-05-13 s4).* Forskaren som beskriver renens biologiska förutsättningar kring födoval och beteende intervjuas också om renbetesskador i en artikel i VK *(VK 2005-11-02 s12).* Skogsskadornas del i konflikten får dock särskilt utrymme i en typ av lokala nyheter där markägare visar på betesskador som uppstått, i några fall är det en och samma markägare som intervjuas i flera tidningar. ”När det är dåligt med mat äter de barr och lav från träden. Sammantaget rör det sig om mångmiljonskador”, hävdar en markägare i Piteå-Tidningen *(PT 2009-03-13 s6).*”Titta hur det ser ut! Skogsägaren (…) har svårt att hålla känslorna tillbaka när han ser ut över sin mark” *(VK 2000-03-29 s6).* ”Jag grät när jag såg förödelsen”, säger en annan markägare*(DN 2005-07-10s14).* Markägarnas synpunkter placeras i några fall också genom rubriksättningar som ”En ren plåga”(NSD 2010-04-13), ”Möte vid den trampade plantan” *(VK 2007-08-31 s12).* Skildringarna av de enskilda skogsskadorna bygger mycket på känslouttryck och problemframställning, men i några fall diskuteras också lösningsmetoder för de lokala konflikterna.

Under den sistnämnda rubriken följer ett reportage om Skogsstyrelsens försök att verka som opartisk medlare i tvister om betesskador. I reportaget står skogs- och renägare ute på ett hygge tillsammans med Skogsstyrelserepresentanter och försöker enas om vad man ser. Skogsskadorna, sedvanerätten och markäganderätten hänger oavlåtligt ihop i konfliktskildringarna, men i dessa texter tycks konflikten nästan nedskalad till två frågor: Vilka skador är skapade av renar och vilka skador står älgen för? Och hur ska ersättning se ut? *(VK 2007-08-31s12).*

Äganderätt/sedvanerätt

Svegmålet, Nordmalingmålet och Rätanmålet är alla rättsfall som pågått under lång tid. Det äldsta, Svegmålet omnämns första gången1992 *(DN 1992-03-06 s7)* och återkommer i tidningarna fram till 2011. Renbetestvisterna bevakas främst av regionala tidningar, men också av de större tidningarna, exempelvis DN, SVD och GP. Flera av nyhetsartiklarna som handlar om något av de tre rättsfallen tar avstamp i problematiken genom att nämna betesskadorna. Ofta lämnas sedan detta ämne i bakgrunden och texterna fokuserar på den andra aspekten i konflikten - äganderätt/nyttjanderättsproblematiken.

”Samerna kan inte kräva att de av urminnes hävd har rätt till vinterbete, menar markägarna. Deras djur har bara funnits här i 20 år”. När en representant för Tåssåsens sameby svarar på den ovan nämnda markägarens uttalande förklarar han att sedvanerätten är svår att bevisa. Samerna har inte några papper på vilka år man betat på olika platser. Den samiska kulturen är inte skriftlig så långt tillbaks i tiden *(GP 1998-09-23 s6).*

Den sedvanerätt som prövades för Tåssåsens sameby i Rätanmålet är den centrala frågan som prövas också i de övriga rättsfallen. Vad denna sedvanerätt betyder förklaras i olika grad i artiklarna. Några tidningar gör historiska tillbakablickar av konflikterna för att förklara sedvanerätten. ÖP låter en forskare berätta om konflikter mellan fäbodbruk och renägare i Härjedalen under 1800-talet och berättar om den första svenska renbeteslagen som gav samer rätt att nyttja betesmarker där renar av sedvänja hade betat *(ÖP 2011-02-05s 16).* DN använder Nationalencyklopedins definition av

sedvanerätt i en faktaruta *(2011-04-28 s10).* Sydsvenskan presenterar en faktaruta som förklarar begrepp som sedvanerätt, odlingsgräns och lappmarksgräns *(SYS 2000-03-27 s10).*

I samband med utfallen i de olika domarna introduceras begreppen ganska kort, ofta av något juridiskt ombud för samebyarna respektive markägarna. ”Förhandlingarna har varit kniviga och behandlat förhållanden från järnåldern och framåt. Detta för att klara ut om renägarna kan sägas ha hävdvunnen rätt att låta renarna beta på privata skogsägares marker” *(ÖP 2005-06-17 s4).* Det handlar om att i olika områden fastställa var renbetet får ta plats utanför de traditionella betesområdena, vem som var först? I Rätanmålet fastslogs (i tingsrätten i Östersund) att samebyarna inte hade rätt till vinterbete. Så föll också tingsrättsdomen i Sveg *(*SVD *1996-02-22 s9)* medan HD-domen i Nordmalingmålet *(SVD 2011-04-28s10)* föll till samebyarnas fördel.

De argument som markägarna lägger fram för sin sak är i hög grad kopplat till äganderätten, även om själva begreppet sällan används uttryckligt i texterna om vinterbete. Undantaget är de debattartiklar som skrivs av LRF *(VK 1989-11-30, VK 2001-09-19 s2,VK 2007-06-20 s10).* Äganderätten framhålls också som eget argument i några artiklar som handlar om en avverkningskonflikt i Storuman, där Tärna-Stensele allmänningsskog anklagar samebyn Vapsten för att ha satt i system att överklaga flera avverkningar ovan odlingsgränsen utifrån Skogsvårdslagen *(VK 2007-11-07s13).*

Försök till konfliktförklaringar

I flera artiklar gör skribenterna försök till att sammanfatta bakgrunden till konflikterna och sällan framläggs endast en faktor som orsak. När rennäringslagen togs i bruk hade skogen inte så stor ekonomisk betydelse för markägarna, nu är den mer avgörande för inkomsten i det område där renhjordarna betar under vintermånaderna, resonerar Norran *(NV 2011-04-28 s2).*”Striden är mycket djupare än den om betesrätt för några renar”, förklarar DN. Det handlar om miljardvärden för en industri, men också om samernas rätt att existera i det industrialiserade samhället *(DN 1995-09-19 s7).* SVD gör ett försök till konfliktuppställning mellan bofasta och nomader, mellan modernitet och tradition *(SVD 1999-06-17 s8).*

Konflikten är tydligast i Härjedalen, skriver SVD i inledningen till ett reportage om stämningen i Härjedalen efter tingsrättens dom i Svegmålet. Poängen som texten tycks vilja förmedla är snarare hur svårdefinierade renbeteskonflikterna ter sig. ”Två folkgrupper som står mot varandra. Är det rasism eller bara bristande samarbete mellan två näringsgrenar i glesbygden?”. Mest sakligt handlar konflikten om gnissel mellan två näringar, konstaterar skribenten. Men under mellanrubriken ”Olika världar” återkommer texten till frågetecknen. ”På punkt efter punkt står parterna långt ifrån varandra. Som utomstående är svårt att förstå att de talar om samma verklighet”*(SVD 1999-06-17).*

I nyhetstexterna om Härjedalen undersöks särskilt baksidorna av konflikterna genom att olika aktörer får uttala sig om vardagen, livet i konfliktområdena. Bland berättelserna som framträder i dessa artiklar återkommer spåret att konflikterna i Härjedalen tar sig hårdare uttryck. En del uttalanden får illustrera hur konflikterna på ett djupare plan påverkat samhällen.

”Det är svårt att få ungdomarna att tro på framtiden(…)De som är unga nu är ju födda in i den här konflikten och har inget annat att jämföra med”, säger en renskötare *(ÖP 2011-02-05 s18).* Ibland tycks diskussionen om motsättningarna tas upp utan syfte. ”Ingen säger i Härjedalen att han har något emot samer. Inte heller (denne markägare), även om han inte direkt är god vän med några” *(SVD 1999-06-17 s8).* ”Ingen talar direkt om rasmotsättningar, men de senaste åren har det hänt att folk fått stryk bara för att de är samer”, skriver DN i en artikel från 1992. ”Bråket går i vågor”, säger ordföranden i en sameby, som beskrivs ha blivit utsatt för hotbrev och telefonterror med mordhot *(DN 1992-03-06s7).* I ÖP återger samma person dessa händelser, men här förtydligas att incidenterna utspelades under 80-talet *(ÖP 2011-02-05 s18).* Rasistiska inslag i konflikterna nämns i några tidningar, men det uttrycks

endast i ett citat i materialet. ”Renbetesfrågan handlar om rasism”, säger en talesperson från Tåssåsens sameby i ett uttalande som dock inte utvecklas vidare i texten *(DN 1995-09-19s7).*

Det finns en vi och dom-attityd på skolorna, förklarar chefen vid länsstyrelsens rennäringsenhet i en artikel om hur renbetestvisterna påverkar livet i Härjedalen. ”... man hör folk prata om det i affärerna och många föräldrar, i synnerhet bland samerna är oroliga för att deras barn ska växa upp och tro att dagens situation är ett normaltillstånd” *(ÖP 2011-02-05 s16).* Betoningen av olikheter framhålls i några fall av de aktörer som uttalar sig i artiklarna. Ordförande i Tåssåsens sameby talar om ”relationen mellan oss och svenskarna”*(DN 1992-08-28 s11).* ”Det är svårt att få svenskar att förstå våra problem…”, säger en talesperson från Ruvhten Sijte ” *(ÖP 2004-04-30 s2).* Det går också att se i journalisternas framställningar av de två stridande intressegrupperna. När SVD intervjuar några samiska ungdomar i Funäsdalen presenteras de som ungdomar vars intressen och framtidsplaner är som ”andra 15-åringars: resa, se världen, bli hockeyproffs *(SVD 1999-06-17 s8).* Rennäringens och skogsbrukets aktörer representeras ibland av samebyar mot markägare, eller renskötare mot skogsägare. Men renskötarepitetet blandas i flera fall (särskilt i rubrikerna) också samman med etnicitet, där tvisten får stå mellan ”samer och markägare *(ex DN 1992-08-28 s11, NV 2011-04-28 s16, NSD 2005-11-30).*

I en del av nyhetsartiklarna, men främst i debatterna vänds också konflikten delvis bort från markägare och renskötare till staten och lagarna. ”Lagstiftningen är för svag. Det är inte samernas fel att de utvidgar betesområdena när inte myndigheterna satt gränser”, säger en markägare *(DN 1995-09-19 s7).* Svante Isaksson förklarar konflikten med lagfel: att de lagar som skulle kunna ge svar på lösningar inte fungerar i praktiken. Delvis p g a att de inte anpassats i takt med samhällsutvecklingen. Dagens kalhyggesbruk och trädodlingar har skapat sin egen sårbarhet för renens tramp. Rennäringen är en ranchdrift, som vandrat neråt bland annat därför att markerna krymp i inlandet *(SVD 2011-04-26 s5).*

Konfliktlösningar

”Det känns väldigt bra att det äntligen får ett slut och nu vet vi att det inte finns betesrätt på privata marker”, säger en markägare efter Tingsrättens dom i Svegmålet. ”Äntligen är det över”, säger ordförande i Umbyns sameby efter att samebyarna getts rätt till bete i kustlandet vid Nordmaling *(SVD 2011-04-28 s10).* Efter att domarna fallit i de olika målen består uttalandena i nyhetsartiklarna mest av vinnarkommentarer och besvikelseyttringar från de andra. NV berättar hur en markägare hissar flagga på halvstång efter Nordmalingdomen *(NV 2011-04-28 s16).*

Domarna presenteras många gånger som ett slags segrar, och i dessa texter nämns de bakomliggande förhandlingarna och lokala diskussionerna ganska kortfattat. I synnerhet de regionala tidningarna följer dock upp utvecklingen av rättsfallen och berättar om samråd och försök till arrendeuppgörelser *(NSD 2005-11-30,ÖP 2011-02-05 s16, ÖP 2011-04-28s4)* och lösningarna presenteras inte som enkla: ”När markägarna skrivit under är det upp till samebyarna att bedöma om avtalsmarkerna är så pass sammanhängande att det är praktisk möjligt att bedriva renskötsel där utan att renarna går in på marker som saknar avtal, och att de därmed riskerar nya rättsprocesser, förklarar en handläggare vid länsstyrelsen*(ÖP 2011-02-05 s16).*

I en av de senare artiklarna om Härjedalsprocessen förklarar förhandlingsledaren från länsstyrelsen för tidningen ÖP att man håller andan inför det avtal som man hoppas ska sätta punkt för den 20 år långa tvisten i Härjedalen *(ÖP 2011-02-05 s16).* När tidningen några veckor senare meddelar att majoriteten av markägarna enats med de tre samebyarna om arrendeavgifterna är samtliga rösterna både lättade och ganska nöjda. ”En stor lättnad! 5 kronor hade blivit betungande. Nu kommer avtalet kosta vår sameby omkring 150 000 kronor årligen för rätten till vinterbete. Det är överkomligt” ”Betesersättningen handlar inte om några större pengar för markägarna. Betydligt viktigare är att vi nu har ett avtal som säger att markägare som får skador på sin skog ska få full ersättning” *(ÖP 2011-04-28 s4).*

Konfliktlösning utanför rättssalarna diskuteras också i de nyhetsartiklar som skildrar enskilda fall där markägare visar på betesskador i skogen. Samt i några nyhetsartiklar som rapporterar att Skogsstyrelsen får en roll som besiktare av betesskador (VK 2006-02-01s 4). Det är svårt att hitta någon artikel som beskriver lösningsförslag utan att ifrågasättande röster från något läger hörs. Ett av få undantag är en nyhetsartikel från 2009 som berättar om ett seminarium som ägt rum i Ammarnäs på initiativ av en kvinnlig renägare och en markägare från kvinnliga skogsorganisationen Spillkråkorna. Artikeln om renägare och skogsägare som träffas för att diskutera hur skogsskötsel kan bedrivas ihop med renskötsel utmärker sig inte bara för dess ton av konsensus, men också för att det är en av få där markägarna som presenteras är kvinnor *(VK 2009-09-16 s12).*

Allemansrätten - konflikter mellan äganderätt och nyttjanderätt

På framsidan till Naturvårdsverkets rapport ”Allemansrätten och dess framtid” (2011) finns ett foto av en liten flotta kanoter, upplagda på en solig å-strand. Inne i rapporten återkommer fotot med bildtexten: Det organiserade friluftslivet har ökat kraftigt under 2000-talet *(Naturvårdsverket, 2011, s189).* Att denna bild skulle kunna läsas som ett hot såväl som en framgång framgår av debattartiklarna om allemansrätten i medierna innan och efter utredningen.

De flesta av problemen kring allemansrätten behandlas övergripande i debattartiklar och insändare, men specificeras i **21** fall där konflikterna tillskrivs en konkret plats och aktör. Debattartiklarna är särskilt koncentrerade kring tidsperioderna 1994-95 och 2011 då ämnet varit föremål för två större statliga utredningar *(Naturvårdsverket 2011, 1995).* Båda utgår från i stort sett samma fråga – hur ska allemansrätten förhålla sig till kommersiell och organiserad naturvistelse? – och samma bakgrund – friluftsliv och naturresursutnyttjande växer och förändras, lagstiftningen ifrågasätts.

I de tidiga artiklarna från 90-talet rör sig debatten kring de skadeverkningar i naturen som synts i spåren av en alltmer intensifierad turism: nedskräpningen, skoteråkning och markslitaget. Vem ska stå för kostnaden när det fria naturvistandet, som garanteras av allemansrätten, blir för intensivt? Konflikterna handlar i några fall om intressekrockar - svårigheter som uppstår när allemansrättens olika utövare ska samsas med andra intressen om samma marker: jägare, svampplockare, renar och skotrar. När friluftslivet organiseras ställs också frågan om det är rätt att olika företag ska kunna tjäna pengar på andras marker i allemansrättens namn *(GP 1994-12-16 s34, DN 1995-06-15 s5).* Under 2000-talet och framåt, framförallt i samband med den senaste allemansrätts-utredningen, syns markägarfrågan ta allt större plats i debatten. Det talas om masstransporter av bärplockare och naturturismföretag som med allemansrätten som täckmantel tär på det enskildas egendom *(DN 2000-08-15 s2, GP 2011-07-20 s 2).* Äganderätten ställs mot sedvanerätt och frågan är vem som ska råda över rikedomarna som finns i den privata, men också allmäntillgängliga skogsmarken.

Sociala värden, naturvärden och produktionsvärden

Frihet, möjligheten att ströva, uppleva naturen och ta del av skogens skafferi, är några av de sociala värden som tillskrivs allemansrätten i diskussionen om densamma *(t ex DN 2011-06-28, SvD 2011-07-26s5).* Allemansrättens princip, som handlar om tillträde för alla att vistas i skog och mark under förutsättningen ”inte störa, inte förstöra”, verkar ingen vilja säga något ont om. Men allt beror på hur och var principen tillämpas.

De sociala värden som turism och friluftsliv kan omsätta från naturen omtalas som en del av de goda möjligheterna med allemansrätten. I några artiklar beskrivs också allemansrätten som ett värdefullt varumärke, något som kan användas för att skapa arbete och utveckling, i synnerhet i glesbygder *(t ex UNT 2011-07-09s10, SyS 2011-04-21s6, GP 2011-07-20s2).* De ekonomiska möjligheterna som ryms inom allemansrätten krockar dock ibland med andra produktionsvärden. Tydligast märks det när de

vinstdrivande intressena närmar sig marker som ägs privat, men också själva tankekombinationen av allmän rätt och vinstvärde verkar skava. Till och med vanligtvis marknadsliberala ledarsidor ryser när Naturvårdsverkets utredare beskriver allemansrätten som "en del av vårt varumärke": ”Som om möjligheten att vistas i skog och mark vore svensk hårdvaluta på den globala marknaden. Är det inte precis det sättet att tänka som lockar företag från hela världen att förvandla den svenska sedvänjan till kommersiell vinst?”*(DN 2011-11-24 s4).*

I artiklarna som problematiserar kring allemansrätten verkar de kommersiella värdeaspekterna väcka störst motsättningar. Markägarna, ofta företrädda av intresseorganisationen LRF, är de aktörer som tar tydligast plats i debatten. I stort är det också dessa som definierar vilka som står på den andra sidan i frågan, de som anser att allemansrätten fungerar bra som den är. Allmänheten och miljörörelsen finns med bland dessa, men främst på motståndarsidan placeras de aktörer som har ett ekonomiskt intresse av att använda resurser i skog och mark: de kommersiella turistföretagen, bärföretagen. Och myndigheterna, som anses väga till fördel för den senare gruppen.

Let´s do the markägartvist - Principer och problem kring allemansrätten

Det behövs inga inskränkningar i allemansrätten, så sammanfattas resultatet av Naturvårdsverkets utredning när den presenteras i medierna den 23 november 2011. Behovet av en begränsning av allemansrätten beskrivs första gången i artiklarna från 1994, då LRF uttalar sig om Naturvårdsverkets utredning ”Allemansrätten och kommersen” *(GP 1994-12-16s34).* Senare ställs det som återkommande krav från markägarnas sida: i samband med att miljöbalken antas av riksdagen *(GP 1998-05-29s38),* och under tiden för Naturvårdsverkets senaste utredning av allemansrätten. När reaktionerna från LRF och markägare redovisas i anslutning till nyheten görs det tydligt att konflikten fortsätter. Jämfört med hur konflikten omskrivs i ett tidigare skede märks också att tonläget höjs, både från debattörer från markägarsidan samt de som bevakar konflikten.

I Piteå-tidningen varnar förstasidans rubrik för att markägare i norr rustar för krig *(2011-11-23 s1)* och flera tidningsskribenter kan inte avhålla sig från det medialt nötta dramauttrycket – ”de rasar” *(DN 2011-11-23s14, NV s12, FK s10).* Markägarnas upplevelse av orättvisa kommer till uttryck i flera artiklar, men i debattinläggen och nyhetsartiklarna efter rapporten eskalerar utropen stundtals i desperation. ”Hittas inte en fungerande lösning är risken stor att markägare tar saken i egna händer och stängslar in allt större områden”, skriver ledaren i GP dagen efter att Naturvårdsverkets utredning om allemansrätten presenterats (*GP 2011-11-23s2*).

Problemet med stängsel och hinder för allmänheten tas bara upp i tre konkreta exempelfall i materialet, som handlar om ryttare. Vad stängslen betyder för markägarna uttrycks mer i artiklarna. De huvudsakliga problem som förs fram handlar om fysisk påverkan av egendom, i form av markskador, men också ett slags förlorad kontroll över tillgångar. I några artiklar påpekas att en markägares rätt till sina marker idag redan är begränsad genom planbestämmelser och regler för naturvårdshänsyn och skogsskötsel. Allemansrätten är ytterligare en inskränkning i den enskilda rätten *(GP 2011-07-20s2, SVD 2011-07-26s5).*

Markskador

De vanligaste problemen som markägare upplever med allemansrätten, enligt en enkätundersökning av lantbrukstidningen ATL, är nedskräpning, ryttare, folk som kör motorfordon och parkerar sina bilar på privat mark. Av dessa utpekade problem är ryttarna de som tas upp i flest konkreta fall (14 av totalt 21 fall) i materialet. Samtliga exempel kommer från södra Sverige, främst Skåne och områden kring Mälardalsregionen. Ridklubbar omnämns ibland som exempel på kommersiell verksamhet, men ingenstans i materialet används det av markägare som argument till varför man ser snett på just det intresset. Istället handlar det om att ryttarna ställer till med problem för markägarnas näringar. I jordbruksbygder handlar det om hästar som rids över växande gröda *(DN 2010-09-0s203).* Skogsägare nämner ridstigar och trampskador på rötter och ungskog *(SyS 2007-07-05s12).*

Organiserade kanotfärder och forsränning används i flera debattartiklar som ett exempel på den typ av upplevelseturism som inte bör omfattas av allemansrätten, med hänvisning till det slitage som dessa aktiviteter kan orsaka *(ex GP 1998-05-29 s38, DN 2000-08-15 s2, SVD 2011-07-20 s15).* Bland plats/aktör-fallen dök ett fall upp, som möjligen ligger till grund för exemplifieringen (och kanske också för omslagsbilden på Naturvårdsverkets rapport?). Artiklarna om forsränningen i Ätran *(GP 1994-07-14, SVD 1996-09-28s11, HD 1996-09-28s42)* skildrar ett rättsfall från mitten av nittiotalet där ett kommersiellt intresse i allemansrätten för första gången prövades i Högsta domstolen. En markägare gavs rätt i att hindra ett forsränningsföretag från att bedriva verksamhet på hans ägor sedan Högsta Domstolen konstaterat att forsränningen under flera år orsakat betydande skador på ägarens mark. Det danska kanotföretaget ställdes inför vite om de inte upphörde med verksamheten. I det här fallet preciseras markskadornas omfattning mer än i övriga artiklar, man får veta att det handlade om att bortåt 6000 personer om året utnyttjat stränderna kring forsarna.

Okunskap bakom problemen

"Jag vet att de inte är ute efter att förstöra, de förstår bara inte bättre" säger en lantbrukare om ryttarna som galopperar på hans marker (DN2010-09-03s20).

Bland artiklarna om allemansrätten återkommer analysen som förklarar markskadorna med att människor inte längre kan läsa landskapet (SP2009-06-30s7, DN2010-07-07s14, SP2011-01-28s2). Ryttarna tillhör den intressegrupp som markägarna menar saknar tillräcklig kunskap om allemansrätten. "I takt med att allt fler av dem som rider är personer som bor i städer har kunskaperna om hur lantbrukarna använder sin mark minskat" (DN2010-09-03s20). "Tidigare hade de flesta en nära kontakt med jord och skog. Numera har många dålig kunskap, men man vill ändå ha tillgång till naturen" (NWT 2009-03-31). I en artikel från Skåne vänds argumenten åt andra hållet, när en hästägare påpekar att även markägare kan sakna förståelse. "Man kan bli trött på stadsbor som flyttar till landet och tror att allt ska vara som i stan. Här finns flugor, hästskit på vägen och bönder som sprider gödsel. Det är bara att gilla läget"(HD 2007-08-09s10).

Din vinst på min bekostnad

"Varför skall den som vill bedriva verksamheter i skogen inte behöva betala för nyttjandet? Den som vill bedriva jordbruk men inte äger mark måste betala arrende, vad är skillnaden", frågar miljöjuristen Gunilla Sellberg i ett debattinlägg i SVD *(2011-07-26 s5).* "Du kan inte utan vidare tjäna pengar på andras marker och riskera att förstöra värden på den marken utan att det får konsekvenser", konstaterar dåvarande miljöminister Andreas Carlgren i en nyhetsartikel från 2011 om behovet av Naturvårdsverkets utredning av allemansrätten *(DN 2011-07-07 s14).*

Denna typ av argument, som ställer krav på inskränkningar i allemansrätten, förs fram i flera artiklar under 2011 där utredningen av allemansrätten diskuteras. Äganderätten störs inte bara genom att markerna beträds i högre utsträckning. Det handlar om att externa aktörer tjänar pengar på någons privata marker. Det problematiska i detta är kanske underförstått och argumentet bemöts sällan i artiklarna. Ett undantag finns i en insändare från Skydda skogen som efterfrågar mer klarspråk kring problemet. "Om han (markägaren) inte lider av förluster handlar det ju om att av ren snikenhet inte vilja vara med och dela" *(NK 2011-07-22 s24).* Möjligen beror markägarnas generositet med naturtillgångarna på hur tydligt kommersiella de andra intressenterna är. När markägare och myndighetsrepresentanter uttalar sig i artiklarna inräknas i några fall ridklubbar, men särskilt utpekas två verksamheter, som svar på frågan: turismföretag och bärplockare.

Konflikten mellan markägare och den storskaliga bärplockningen fångas upp först i den senare delen av artikelsamlingen från 2000-talet, men presenteras då som ett ökande problem. Var de utspelar sig uttrycks dock ganska diffust. DNs ledare ser ett växande problem i "masstransporterna av bärplockare till olika delar av landet" *(DN 2000-08-15 s2).* "Det håller på att urarta" *(NK 2009-03-24 s6).* "Vi är mycket negativa till de stora övertramp vi ser i naturen vid bärplockning i Norrland"(*YA 2011-11-23).* Det är markägarnas upplevelser och synpunkter som förmedlas i artiklarna, fast deras talan förs nästan uteslutande fram av LRF – genom riks- eller lokalstyrelserepresentanter eller genom organisationens jurister. Bärföretagen – de kritiserade aktörerna – är ganska tysta i de nyhetsartiklar som fångades upp av artikelsökningen. När Naturvårdsverkets rapport presenteras i tidningarna i slutet av november får

en norrländsk bärgrossist kommentera på utredningens förslag om en skadefondsavgift för företag: ”Det blir svårt att få det här att fungera” *(NK 2011-11-23 s 14).*

Kritiken mot den kommersiella turismens utnyttjande av allemansrätten, som det talas om i debatten, exemplifieras av tre fall bland plats/aktör-konflikterna. Forsränningen i Norrströmmen i Ätran och kanotverksamheten i Årjäng i Värmland *(GP 1994-03-26s15)* utspelar sig båda i mitten av nittiotalet. Förklaringen till hur äganderätten skadas av allemansrätten förklaras i dessa fall med markslitage och skadad egendom. Det tredje fallet handlar om en konflikt mellan markägare och en slädhundsarrangör i Sörfors, Vindeln *(VK 2001-12-11s6).* I artiklarna skildras en del av konflikten som ett möte mellan en nyinflyttad utlänning och lokalbefolkningen. Huvudsakligen framställs dock problemet som en krock mellan två olika intressen- markägarnas jakt och slädåkningen. Ett problem som visade sig ha lösts när tidningen VK följer upp nyheten ett år senare *(2002-02-08s7).*

Det eventuellt orättvisa i det kommersiella naturutnyttjandet tas också upp i ett annat resonemang, som även det handlar om vem som ska få vara med och dela. I en granskande nyhetsartikel från 1994 påpekar skribenten att den dåvarande debatten om kommersiell turism särskilt kretsat kring de utländska researrangörerna *(GP 1994-12-16s34).* I en ledare diskuteras miljödebattören Björn Gillbergs förslag om att allemansrätten skulle kunna inskränkas till att gälla bara svenska medborgare *(GP 1994-03-28s2).* Om man vill kan man notera att turistaktörerna i två av de tre konfliktfallen om kommersiell turism (forsränningen i Ätran och slädhundarna i Vindeln) utgörs av utländska aktörer. I debatten i stort upptar emellertid den ”utländska biten” av allemansrättens problematik ett ganska litet utrymme. Bara enstaka gånger slängs det i förbifarten in en parantes om att turistföretagen som bidrar till naturskadegörelse och nedskräpning ibland är utländska *(DN 1995-06-15s5, GP1998-04-04s4).*

Synpunkter från andra sidan - allemansrätten

Allemansrättens löfte om fri naturvistelse för var och en innehåller inga garantier för att alla människor ska få den natur de önskar. Produktionsskogar är en del av den natur som finns i landet. Allemansrätten används aldrig som ett uttalat argument mot skogsbruk i någon av artiklarna, gissningsvis saknas det överhuvudtaget. De sociala värden som tillskrivs allemansrätten, friluftsliv och rekreation, lyfts däremot fram som viktiga intressemål av såväl allmänhet som myndigheter när det handlar om behovet att bevara och skydda natur *(ex GP 2007-12-06s18)* (Se även kapitlet Tätortsnära skog).

Exempel på konflikter mellan naturvård och allemansrätt återfinns också i materialet och dessa handlar delvis om samma problem som de markägarnas uttrycker om markslitage. När turister struntar i bestämmelser om fågelskyddsområden och naturreservat, skräpar ned och trampar sönder vegetation kommer naturvärdena i kläm *(DN 1995-06-15s5, SVD 1995-04-10 s2).* Där turismen tas upp som ett hot mot naturvärden handlar dock konflikterna mindre om sådan turism som lutar sig enbart mot allemansrätten, utan mer om turistanläggningar. Utbyggnaden av skidanläggningen på fjället Städjan i Dalarna är ett sådant exempel*(SVD 1998-02-15s5).*

Ryttare intar en speciell plats bland aktörsrollerna i materialet. Dels för att de är en grupp vars intresseutövande ifrågasätts av flera grupper i materialet. Argumentet om markskador används främst av markägare, men hästarna beskrivs också vara i vägen i områden där det bedrivs jakt *(SVD 2001-12-09s5)* samt i naturreservat *(GP 1997-01-31s10)* och i insändare reagerar några mot det otäcka i att möta stora hästar ute i promenadskogarna *(NA 2010-09-08 s7).* Ryttarna är också en av få aktörsgrupper där företrädelsevis kvinnor uttalar sig i konfliktdiskussionerna. Från ryttarnas sida handlar en del av problemen i konflikten med markägare om de instängslade markerna, som stänger ute ryttarna från vissa områden (*HD 2006-02-07s16, NA 2010-09-04 s7).* Flera av ryttarna som uttalar sig upplever dock ett större problem i bristen på anlagda ridleder i kommunerna. ”Ridning är en av de största sporterna i kommunen, ändå finns det väldigt få ställen att rida på”. En dialog mellan ryttare och markägare är viktigt, men många konflikter skulle undvikas om det satsades mer på ridvägar, säger flera ryttare i en

rad artiklar från Skåne, som fokuserar på ryttarnas perspektiv i konflikten om allemansrätten (*HD 2010-01-28s30, HD 2007-08-09s10,HD 2007-02-13s10).*

Nedgrävda yxor- konfliktlösningar

Konflikterna kring allemansrätten skildras i stort genom uttalanden från en sida, oftast markägare, där det utifrån informationen i artiklarna gör det svårt att se om någon diskussion med de andra aktörerna tagit plats. Så är till exempel fallet i skildrandet av blåbärsplockningen och även de nedskräpande turisterna. I artiklarna som skildrar konflikter mellan markägare och ryttare beskrivs kommunikationen mellan de olika intressegrupperna mer. Vinklingarna utgår ofta från markägarnas synpunkt, men samtidigt som hästarna väcker irritation, visas det bland dessa konfliktfall på exempel av lyckade överenskommelser mellan markägare, ridklubbar och kommuner i hästtäta områden *(SyS 2001-12-09s32).*

Jakt/vilt - konflikter mellan jakt och skogsbruk

Bland de artiklar som omnämner jakt i konflikt med andra skogliga intressen är älgstammarnas storlek och hur dessa ska regleras det dominerande ämnet. Älgförvaltning omskrivs i 8 platsspecifika fall och diskuteras i flera debattartiklar. En stor älgstam är en förutsättning för en hög avskjutning, men där går önskemålen isär för dem som värnar om sitt jaktintresse och de som vill vårda skogens produktionsvärden. En stor älgstam medför också att betesskadorna i produktionsskogarna ökar. Vildsvin omnämns i några artiklar som ett problem för markägare, men vildsvinsstammarna beskrivs främst skapa konflikter mellan jakt och jordbruk. Ett mindre tema i artiklarna handlar om konflikter som uppstår när skogarna ska fungera som jaktmarker och rekreationsområden samtidigt, vilket också omnämns i kategorin Allemansrätten.

Värden och värdeförluster

För många jägare är det sociala så väl så viktigt som själva jakten, berättar texten i en artikel som Smålandsposten publicerar inför älgjaktstarten i södra Sverige. Den vanligaste presentationen av älgjakten i materialet stannar vid benämningen av jakten som ett intresse. Kring jaktveckorna i september och oktober går några tidningar djupare in i frågan från jägarnas sida och låter dessa förklara betydelsen av att jaga. Jakten är en kulturell navelsträng till hembygden *(DN 2004-10-04s2),* jaktveckorna är återvändardagarna då man umgås med vänner från de ursprungliga hemtrakterna *(SP 2010-10-11).* Jaktintresset sätts ihop med ord som tradition och naturupplevelse *(ÖP 2003-02-27s7, DN 2003-05-18s2).* Det är också en tid av förväntan och spänning. En jaktarrangör berättar om glädjen att dela upplevelsen av ett riktigt ståndskall med turisterna *(ÖP 2004-08-19).*

Viltets värde förklaras också i ekonomiska termer, där jaktvärdet, köttet och jaktturismen omnämns som exempel *(VK 2011-01-13 s36, SP 2010-10-11).* Argument som stödjer sig på ekonomiska värden hittar man dock främst i uttalanden från skogsbruket, representerade nästan uteslutande av skogsbolagen: kostnaderna för älgbetesskador redovisas och skogsbrukets ekonomiska betydelse jämförs med jaktens *(DN 2003-05-18s2).* På liknande sätt som i naturvårdskonflikterna används argumentet att skogsbruket har ett ansvar för en hel industri. De värden som står på spel för skogsnäringen är av en annan betydelse än för jakten, som jämförs med rekreation *(VK 2007-05-07s12).* Ibland formuleras hotet från älgarna i liknande ordalag som används i naturvårdskonflikterna. Skogarna måste räddas och skyddas *(VK 2007-01-24s12),* men inte från att huggas utan för att kunna huggas.

Älgjakten och skogsbruket

En hundra år gammal konflikt är igång igen, inleder Helsingborgs dagblad i en nyhetsartikel från 2003, som berättar att Naturvårdsverket påbörjat en utredning om ett nytt system för älgkvoter. Texten förklarar matematiken bakom det svårlösta problemet: skogsindustrin och de viltförvaltande myndigheterna tycker att det skjuts för lite älg. Men jägarna vill inte skjuta för många, då finns det inte lika många att skjuta i framtiden *(HD 2003-09-01 s9).* Intressekonflikten mellan älgjägarna och skogsägarna beskrivs i tidningar från norr till söder, ofta i samband med jaktveckorna eller att någon förändring i viltförvaltningspolitiken omskrivs *(NV 2011-02-25s6).* Den formuleras inte alltid lika spefullt som ovan, men konfliktbeskrivningarna liknar varandra under den tid de dyker upp i materialet (1998-2012). Betesskadorna redovisas, de olika intressena presenteras, båda sidor framför krav på mer inflytande i vårdandet av viltet. I de senaste artiklarna, som dyker upp i samband med presentationen av den färdiga älgförvaltningsmodellen, är frågan fortfarande: kan markägare och jägare samsas om de olika resurserna i skogen? Några uttalanden återfinns dock som går emot bilden av totalt motstående krav. Idag vill både skogsägare och jägare ha en hög avskjutning, skriver några tidningar och tonar ner konflikten *(VK 2011-10-12 s5, NV 2011-02-25 s6).* En återkommande beskrivning av konfliktläget är också att problemet beskrivs ha varit värre förr, under älgboomen på 80-talet.

Konfliktens aktörer framställs huvudsakligen i två läger: På ena sidan finns skogsbruksaktörerna som ser älgen som ett hot mot tillväxten i plant- och ungskogarna. På andra sidan jaktintressenterna (privatpersoner/jägarorganisationer), som oftast önskar en stor älgstam *(ex VK 2007-05-07s12, ÖP 2008-09-16s29).* Ibland påpekas också att identiteten för dessa grupper är glidande: ”Ofta var det samma personer som hamnade i konflikt med sig själva”, skriver Norrköpings tidning i en resumé av konflikten *(NT 2008-10-16s24).* Ungefär hälften av landets jägare jagar på sina egna marker, vilket gör att många jägare också inbegrips i gruppen skogs/markägare. Och vice versa. De markägare som uttalar sig flest gånger i artiklarna är dock inte privata ägare utan skogsbolag. Jägarsidan företräds i de flesta fall av en representant från Svenska Jägarförbundet. Även om bolagen uteslutande argumenterar för en mindre älgstam så framställs i några fall även deras intresseplacering i jaktfrågan som något luddig. ”För skogsbolagen är jaktupplåtelser också något av ett instrument som bolagen har användning av vid sina virkesinköp från privata skogsägare”, skriver VK *(1998-04-30s15).* Några jägarintressenter uttrycker irritation över skogsbolagens dubbla budskap till jaktintressenterna: ”Vi gör ett jobb åt skogsbolagen som vi tvingas betala dyrt för” *(VK 2005-06-21 s37).* ”De kan inte kräva att jägare ska gå ut och skjuta ner älgstammen samtidigt som de tar ut höga avgifter för det” *(HD 2003-09-01 s9).*

Betesskadorna

Skogsbolagen och jägarna figurerar i ungefär samma utsträckning i nyhetsartiklarna, men bolagens problem och krav är ofta mer utförligt beskrivna. Jämfört med hur markskador presenteras i samband med renbeteskonflikterna och allemansrätten används mer siffror och statistik för att förklara älgbetesskadorna. Skogsägare och skogsstyrelser förklarar med hänvisning till forsknings- eller inventeringsresultat att ”sex procent av tallstammarna i området mellan Ångermanälven och Indalsälven har färska skador” *(ST 2008-08-16s6),* ”bortåt sjuttio procent av skogens värde kan gå förlorat” *(NV 2011-02-25 s6),* eller att skadorna kan värderas till miljardbelopp *(VK 2011-01-13 s36, SP 2010-10-11).* Skogsbolagen refererar ofta till den skadenivå som skogsbruket säger sig kunna acceptera: omkring 2-3 procent färska skador per år *(VK 2005-06-21s37, ST 2008-08-16s6, VK 2010-05-14s12).* Beskrivningarna av skadornas omfattning används i texterna till stor del för att förklara konflikten mellan skogsbruket och jägarna, särskilt ur skogsbrukets synvinkel. I några fall lyfts också skogsskadestatistiken fram som en del av en början på lösning. Det finns en samlad kunskap om sambanden mellan älgantal och betesskadenivåer, det finns metoder att bedöma skador, förklarar en jägmästare vid ett möte mellan markägare och jägare, på plats i en ung tallskog i Nordmaling. Det som saknas är exakta uppgifter om hur älgarna vandrar och hur många de är *(VK 2011-01-13 s36).*

Relativt få av de jägare som uttalar sig om betesskadorna ifrågasätter i sak skogsbrukets argument om att en stor älgstam ökar betesskadorna. I några fall menar någon att omfattningen av skadorna

överdrivs *(VK 2005-06-21 s37).* Däremot passar flera debattörer och textförfattare på att peka på skogsbrukets delaktighet i problemet (*NT 2008-10-16s24).* ”Konflikten har varit tydlig sedan hyggesbruket fick fäste i skogen”, skriver Smålandsposten.*(SP 2010-10-11 s24).* ”Det är sant att den (älgen) tar för sig i bolagens tallplanteringar, men det är ju för att skogsbruket plockat bort det mesta annat som är ätbart*”(FK 2001-11-29).*

Bestämmanderätt och makt

Om det går att se ett visst samförstånd kring skadeproblematiken mellan de olika intresselägren är det svårare att hitta texter som visar på enighet om vem som ska bestämma balansen för djuren som orsakar skadorna. Båda grupperna kritiserar den andres alltför stora inflytande, eller myndigheternas bestämmanderoll. ”Det är tveksamt om bolagen ska tillåtas att helt på egen hand diktera villkoren för älgstammen”*(FK 2001-11-29).* ”Den nuvarande ordningen här i Värmland, där länsstyrelsen tydligen har Jägarförbundet som enda remissinstans måste upphöra” *(NWT2010-11-04 s30).* I en debattartikel i DN jämför skribenten jaktens ekonomiska betydelse mot skogsbrukets, för att illustrera åsikten att jägarkårens makt är för stor i förhållande till dess betydelse *(DN 2003-05-18s2).*

Den nya älgförvaltningen presenteras på Naturvårdsverkets hemsida som en modell som ska sätta samverkan och dialog mellan skogsaktörer i fokus. I de tidningar som skriver om förvaltningsmodellen som en del av en pågående konflikt är inflytandepositionerna mellan aktörerna en stor del av diskussionen. I responsen från de intervjuade hörs både gillande och ogillande röster: ”Nationella direktiv, oavsett avsändare, låser alltid processen *(NV 2011-02-25 s6).* ”Med det nya förslaget blir det mindre detaljstyrning och mer beslutsfattning för jägare och markägare *(NV 2010-04-29 s19).* Förslaget medför mer inflytande för markägarna och jakten kan bli dyrare *(VK 2011-01-13 s36).* Markägarna får en fördel i samråden, menar en representant för Jägareförbundet *(NWT 2009-06-18s4).*

Jakt och Naturvård

Naturvårdsdiskussioner om biologisk mångfald upptar en liten plats i artiklarna om älgkonflikten. I ett fåtal artiklar riktas kritik mot att jägarnas selektiva jakt missgynnar den genetiska kvaliteten på älgstammarna *(VK 2007-01-24),* men älgjakten skapar inga konflikter med artskydd och bevarandevärden. Tvärtom använder jägare naturvårdsargument för att hävda behovet av jakt: den behövs som naturvårdsreglering, för att hålla älgstammen i balans *(VK 1997-06-30 s2).* De naturvårdssynpunkter som framkommer i materialet delar i stort skogsbrukets uppfattning att älgstammen är för stor. Älgen är t ex ett problem för tillgången på lövträd som rönn och asp, vilka på sikt är viktiga för bl a hackspettar *(HD 2003-09-01 s9).* ”Södra Sverige håller på att förvandlas till granodling eftersom andra plantor betas bort av älg och rådjur *(DN 2003-05-18 s2).* Samtidigt vänds argumenten också mot skogsnäringen. När skogsägarna aktivt byter ut den mer beteskänsliga tallen mot gran i återplanteringarna påverkas också den biologiska mångfalden *(SP 2010-10-11).*

Andra konflikt-/resursdjur i skogarna

Problem med en ökande vildsvinsstam dyker upp som ämne i några artiklar, men ingen skildrar vildsvin som ett problem i skogsmark. I en artikel förklaras svinens bökande rent av vara bra för skogsmark *(NA 2008-07-17 s17)*. I de tre artiklar som diskuterar problem med vildsvin placeras skogsägare och jägare på samma sida i konflikten och möjligheten att hyra ut jakträtter för svinjakt beskrivs som ett gemensamt intresse. Den konflikt som istället framkommer är den som uppstår när vildsvinen lämnar skogarna och rör sig ute i jordbruksmark. I ett fall skildras hur växtodlare i Degerfors drabbas av att jaktarrendatorer matar vildsvin i skogsmark nära jordbruksmarker*(NA 2006-09-20s17)*.

Debatten om vargjakt är utelämnad från den här studien, men i flera artiklar, främst skrivna av tidningar från Mellansverige, omnämns dock vargen i samband med älgskadeproblematiken *(t ex FK*

2006-05-05s1, FK2002-03-20, DD 2011-03-14s3): ”Nu får jägarna se sin kvot sjunka på grund av att ett vargrevir etableras”*(FK 2001-11-29).* Konflikten som framträder i dessa artiklar handlar främst om att skogsbolagens påtalade vargvänliga inställning skapar konkurrens mellan varg och jägare om älgen. Stora Enso försvarar sin hållning i Sydsvenskan och hävdar att vargen är en del av den naturvårdspolicy de måste följa för att kunna behålla sina utländska kunder *(2001-03-25s 40).*

Platser och aktörer i fokus

Geografisk spridning av ämnen

Figur: Platsspecifika konflikter mellan skogsbruk och naturvård.

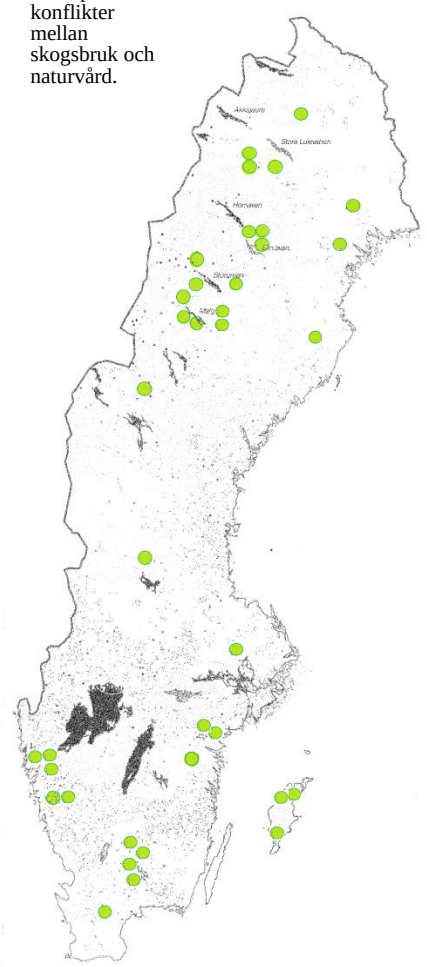

De mest avlägsna- och de allra närmaste skogarnas värden verkar ge upphov till flest motsättningar mellan olika intressen. Konflikter kring avverkningar och vindkraft skildras främst från fjällnära skogar och i tätortsnära skogar. Medan de enskilda fallen om tätortsnära avverkningar skildras lokalt bevakar flera tidningar de naturvårdskonflikter som utspelar sig i fjällnära skogar. Renbeteskonflikterna tar logiskt nog plats i övre halvan av landet, men bevakas både lokalt och i rikstäckande och regionala tidningar.

Naturvärden i norr

Av 36 fall som skildrar konflikter mellan naturvård och skogsbruk är hälften (18 st) fördelade i norrlandslänen Västerbotten och Norrbotten. Av dessa fall skildras alla utom två som rena skogsbruk/naturvärdeskonflikter. Sex av de fall som utspelar sig söder om Dalälven skildras som konflikter där både sociala värden och naturvärden hotas av skogsbruk. I artiklarna om de norra skogarna framläggs särskilt två förklaringar till varför striderna om inlandsskogarna är så viktiga: de har en särskild betydelse för privatekonomin och glesbygdens överlevnad och de innehåller speciella naturvärden. ”Det är i Norrbotten som det finns större urskogsartade skogar som aldrig berörts av modernt skogsbruk” *(SyS 2005-06-28s10).*

Ägarskapet i skogsbruket är en annan faktor som ger olika typer av konflikter. Det uttrycks i några artiklar att naturskyddsförhandlingar är mer komplicerade inom det småskaliga, privata skogsbruket: de ekonomiska känningarna sägs vara större för en privat skogsägare (*SP 2010-03-18s14)*, för den private skogsägaren finns ofta känslomässiga skäl (utöver ekonomiska) till varför man vill behålla ägandet och skötseln av skogen *(GA 2010-06-28s8)*. När flera ägare berörs av ett planerat naturreservat kan det också ta tid innan samtliga parter enats i förhandlingarna *(VK 1997-04-12s15)*. Av de naturreservatskonflikter som fångades upp i materialet är Gotland, utöver Norrland, ett område där flera fall dyker upp inom en begränsad yta. Den förklaring som ges till konflikterna i dessa artiklar handlar dels om karaktären på länets skogar – småskaliga och med höga naturvärden *(GA 2009-02-03s12),* men också om att skogsbruket främst drivs av många små privata ägare *(GA 2009-02-19, GA 2009-01-31 s2).*

Vindkraftsetablering i skogslandskap förekommer som ett konfliktämne med ganska stor geografisk spridning. Av nitton fall omskrivs en knapp tredjedel (7fall) från norrlandslänen Jämtland, Västerbotten och Norrbotten. Dalarna, Värmland och Sörmland finns representerade med flera fall,

medan enstaka kommer från Halland och Skåne. Vad motsättningarna handlar om skiljer sig dock något åt. I norra Sverige skapar vindkraftsverken konflikter med naturskydd och renbete. I mellersta och södra Sverige handlar motargumenten mer om landskapsbilden och ljudstörningar.

Sociala värden i tätortsnära skogar

Gemensamt för de skogskonflikter som i första hand skildras som ett problem för friluftsliv och rekreation, är att de tar plats i skogsområden där människor bor. De rekreationstyper som hotas av skogsbruk varierar något beroende på var i landet de rapporteras. I Arjeplog nämns jakt *(PT 2009-01-31s5)*, i Karlstad och Stockholm inkräktar avverkningarna på motionsspår och invanda friluftsområden *(NWT -09-23s4,DN 1992-03-26s7).* Av elvaartiklar som framställer motsättningarna som rena friluftsliv-skogsbrukskonflikter utspelar sig nio i mer folktäta områden på västkusten och Mellansverige.

De tätortsnära konflikterna handlar dock inte bara om skogsbruket. Konflikter mellan bebyggelse och sociala skogsvärden omskrivs i nästan lika många fall som skogsbruk och sociala värden(15 av 36). Till denna konflikt-typ kan möjligen också de småskaliga skogskonflikter som utspelar sig inom större tätorter och städer (framförallt i Stockholm) tilläggas – grönområden och stadsträd som huggs ner eller gallras på eget bevåg.

Jordbruksbygder och skogsbygder

Allemansrättens aktiviteter samt älgjakten är konfliktteman som rapporteras med stor geografisk spridning. De aktiviteter inom allemansrätten som lyfts fram som mest problematiska – bärplockningen och den kommersiella turismen - ges dock en ganska vag lokalisering i artiklarna. Blåbärsplockningen beskrivs som ett allmänt irritationsämne för skogsägare. Den alltför intensiva turismen platsbestäms i några fall vagt till att främst störa den känsliga naturen ”i fjällområden”. Med undantag för två fall, som handlar om markutnyttjandetvister mellan turistföretag och skogsägare i Halland*(SVD 1996-09-28s11)* och Värmland*(GP 1994-03-26s15),* framställs dessa ämnen som konflikter utan att någon specifik plats eller enskild aktör redovisas. Ryttarna, som också diskuteras i debatten, är dock väl omskrivna som lokala konfliktnyheter. Samtliga fjorton fall härrör från södra Sverige, där Skåne uppvisar flest fall.

Striden om älgstammarnas storlek, som utspelar sig mellan jägare och skogsägare, omskrivs särskilt av VK och ÖP, men rapporteras från i stort sett hela landet, med undantag för Gotland och västkusten. I större delen av debattartiklarna beskrivs problemet för landet som helhet eller i en viss region, som norra, mellersta eller södra Sverige. Av de åtta platsbestämda älgbeteskonflikterna återfinns tre från Västerbotten, de övriga från Jämtland, Småland, Dalarna, Medelpad och Skåne.

Vilka får komma till tals? - aktörsframställning i nyhetstexter och reportage

I många av nyhetstexterna skildras motsättningen genom att två sidor med olika intressen ställs mot varandra. Utrymmesskäl (eller tidsbrist) gör ofta att högst två eller tre aktörer får komma till tals och som följd blir de argument som förs fram lätt grupperade i två läger. En representant från vardera sidan får ge sin bild av ett problem, medan en tredje part, vanligen en myndighetsaktör förklarar hur man arbetar för att lösa konflikten. Artiklar som bara låter en aktör komma till tals är vanliga, men i några fall ser man att en och samma tidning skriver flera artiklar om ett och samma fall med olika vinklingar istället för att sammanföra flera aktörer i en och samma artikel *(ex NT 2010-03-25sB12).*

Könsfördelningen mellan aktörerna som uttalar sig i artiklarna skiljer sig beroende på vilka konfliktämnen som behandlas. Från miljörörelsen uttalar sig kvinnor och män i ungefär samma utsträckning, SNF representeras dock nästan uteslutande av män. När samebyar intervjuas i renbetestvisterna samt när allmänheten uttalar sig syns också flera kvinnor i texterna. Flest kvinnliga

röster hörs i texterna om ryttare i konflikt med markägare om allemansrättens utövande. Samtliga skogsägare som intervjuas om naturvårdskonflikter samt jakt/viltkonflikter är män. I en artikel från 1990, som handlar om markägare som upplever brister i myndigheternas information vid reservatplaner, uttalar sig en man ”vars fru äger skog” *(VK 1990-03-23).* I en av artiklarna om renbete uttalar sig en kvinnlig skogsägare *(VK 2009-09-16 s12).*

Markägarna och LRF

Privata markägare är den största aktörsgruppen i materialet och deras intressefrågor tar plats i alla kategorierna. Markägarnas argument och synpunkter i konflikterna framställs dels genom att enskilda markägare uttalar sig i artiklarna, dels genom Lantbrukarnas riksförbund (LRF). Totalt skildras privata markägare, skogsägare eller fastighetsägare som aktörer i **56** fall av de 134 plats/aktörs-konflikterna i materialet. Särskilt framträdande är de som aktörer i konflikterna som handlar om renbete (samtliga 9 fall), naturvård (20 fall) och allemansrätten (15 fall).

Av de platsspecifika naturvårdskonflikterna skildras privata markägare och bolag som huvudaktör i nästan lika många fall (de privata skogsägarna förekommer i 20 fall mot 14 skogsbolagskonflikter), men privata skogsägare har större citatutrymme. I några artiklar uppges markägaren inte vilja ge någon kommentar, men i de artiklar där de enskilda skogsägarna uttalar sig ges ofta flera citat och de enskilda markägarna porträtteras på ett annat sätt. Markägare uttalar sig som enda aktör i fem artiklar, men de tidningar som publicerar dessa följer ofta upp med fler aktörspresentationer vid senare tillfälle. Bara i ett fall, som omskrivs av Gotlands Allehanda i tre artiklar, skildras hela konflikten enbart från markägarens sida *(GA 2009-02-19s17, GA 2009-01-27s6).* En vanligare uppställning i artiklarna är att markägare delar citatutrymme med en representant från antingen länsstyrelsen, Skogsstyrelsen, en kommunstyrelse eller en miljöorganisation.

Fallen som handlar om renbete/skogsbruk består av 32 nyhetsartiklar där markägare och renskötare ges i stort sett samma utrymme. Representanter från samebyarna uttalar sig i nitton av dessa, markägarna i arton. Två artiklar, s k på-plats-reportage ute i skadade tallplanteringar, skildras endast genom citat från markägare, i den ena får Svenska Samernas Riksförbund kommentera betesskadorna *(DN 2005-07-10s14, NSD 2010-04-13)*

I artiklarna om allemansrätten har markägarnas argument om äganderätten det största utrymmet. Dels genom att enskilda markägare uttalar sig i samtliga fall där de omnämns, men också genom att argument om äganderätt förs fram genom Lantbrukarnas riksförbund (LRF). LRF står också bakom, eller citeras också i en stor del av debattartiklarna inom ämnet allemansrätten. I texterna om ryttarkonflikterna består fyra av fjorton fall av artiklar där enbart enskilda markägare och/eller LRF ges plats att uttala sig.

Miljöorganisationerna

Miljöorganisationer finns med som aktörer i alla ämneskategorier utom renbete- och älgbeteskonflikterna. Näst efter markägarna är de den grupp aktörer som har störst citatutrymme i artiklarna om naturvårdskonflikter. De förekommer också som ensam källa i samma grad som markägare. Främst uttalar de sig i artiklar där skogsbruksaktören är ett skogsbolag. Från miljörörelsen är det Svenska Naturskyddsföreningen som omnämns och uttalar sig flest gånger (11 av de 43) i fallen om skogsbruk/naturvårdskonflikterna). Utöver deras omnämnande i nyhetsartiklarna syns de också i många debattartiklar där naturvårdskonflikter diskuteras. Greenpeace och Fältbiologerna figurerar i färre fall (5 resp 2), men flera av dessa fall är av den typ som omskrivs av många tidningar samtidigt, som exempelvis avverkningsstriderna i Njakafjäll och Arvliden.

Övriga ideella organisationer som omnämns och uttalar sig i enstaka fall är Skydda Skogen *(NSD 2011-10-22*, Föreningen Rädda Svartedalen *(GP 2009-05-19s12),* skogsgruppen Steget Före *(GP 2000-09-*

02s15). En undergrupp till Föreningen Svenskt landskapsskydd citeras i en nyhetsartikel om vindkraft i skogsbygd *(SVD 2009-01-10s5).*

Myndigheter och stat

Länsstyrelserna, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen/Skogsvårdsstyrelsen(äldre artiklar) omnämns i så gott som alla artiklarna inom kategorin Naturvårdskonflikter samt i de artiklar inom kategorin Tätortsnära skogar som rör skogsbruk. Länsstyrelsen och Skogsstyrelsen omnämns också i renbeteskonflikterna. Myndigheterna uttalar sig i oftast utifrån sina medlarroller om utgångsläget i olika tvister, men skildras sällan som huvudaktör. Bland naturvårdsartiklarna finns dock några fall där konflikten mellan skogsbruk och naturskydd fokuserar mer på myndigheternas roll *(VK 1995-02-04s4,1995-11-08s20, DN 2004-0918s6).*

Kommunpolitiker och nämnder omnämns i alla kategorier utom älgbeteskonflikterna. Främst omnämns och citeras de i artiklar om tätortsnära skogsbruk. I likhet med skogsbolagen är kommunerna en typ av skogsägare vars ansvarsroll granskas. Medan det ofta framkommer att miljörörelserna är de granskande aktörerna gentemot bolagens skogsbruk hittas fler fall där tidningarna själva syns stå för granskningen av kommunens handlande i skogsbruket.

Skogsbolagen

Skogsbolag figurerar i flera artiklar som granskar social- eller miljömässig hänsyn vid avverkningar. Generellt för dessa artiklar, där bolagens handlande står i fokus, är att miljöorganisationer och myndigheter står för de flesta uttalandena, medan bolagen ger enstaka kommentarer. I sju av fjorton artiklar som skildrar en naturvårdskonflikt med ett skogsbolag som aktör omnämns bolaget bara utan att citeras. Statens fastighetsverk(SFV), SCA och Sveaskog omskrivs i flest fall (3 vardera), men av dessa är SFV den bolagsaktör som citeras i flest artiklar där de omnämns. I en av artiklarna om Sveaskogs avverkning i Valvträsk förklarar texten att Sveaskogs vd Dockered inte vill ”gå i polemik” mot miljörörelsen *(DN 2004-05-05s7).* Holmen skog *(ÖP 2007-09-20s2)* och Stora Enso *(NWT 2009-09-23s4)* citeras i de enstaka fall de omnämns, medan Bergvik Skog bara omnämns *(DD 2008-11-14s14).*

Om skogsbolagens röster hålls tillbaka i naturvårdskonflikterna, så syns de ta mer plats i konflikten om älgförvaltningen. Jägarna och skogsbolagen uttalar sig lika många gånger i de 21 nyhetsartiklarna, men i fyra av dessa är skogsbolagen SCA, Sveaskog och Stora Enso ensam källa som citeras. SCA är det bolag som omnämns och uttalar sig flest gånger i artiklarna om behovet att minska älgstammen.

Renskötare/samebyar

Medan aktörerna inom naturvårdskonflikterna ibland utgörs av flera intressenter på vardera sidan om konflikten (allmänhet, miljöorganisation, skogsägare, industrin) representeras renbeteskonflikten strikt av två aktörer – samebyar och privata skogsägare. Fallen som handlar om renbete/skogsbruk består av 32 nyhetsartiklar där markägare och renskötare ges i stort sett samma utrymme. Representanter från samebyarna uttalar sig i nitton av dessa. Skogsbolag omnämns som aktörer endast i några artiklar från 90-talet, men uttalar sig bara i ett fall och då via ett juridiskt ombud *(DN 1992-03-06s7).*

Utöver sakägarna i konflikterna uttalar sig också jurister och medlare från länsstyrelser och skogsstyrelsen, eller någon som beskrivs ha en expertroll, som forskare eller författare/journalister.

Jägarna

Jägarintressenterna representeras nästan uteslutande av Svenska Jägarförbundet. Älgbeteskonflikten diskuteras också i några fall i en typ av artiklar där en forskare står som ensam huvudperson *(NT 2009-01-12s6, FK 2001-11-29).*

Allmänheten

I flera artiklar i materialet (både insändare och nyhetsartiklar) finns en mer eller mindre definierad ”allmänhet” som aktör, ofta representerad genom en namngiven privatperson eller grupp, till exempel hus/stugägare eller en skola på en viss ort *(ex GA 2008-12-16s6, NW 2009T-09-24s16).* I några fall definieras aktörerna mer vagt, där en konflikt beskrivs beröra ”boende”, ”lokalbefolkningen" eller ”invånarna” utan att någon representant ges utrymme för att uttala sig *(DN 2011-06-01s18).* Som aktörsgrupp uttalar sig allmänheten främst i artiklar inom kategorierna Tätortsnära skogsbruk och Allemansrätten, samt i artiklar och insändare om vindkraft *(ex SP 2011-02-18s2).* När Naturvårdsverkets utredning om allemansrätten omskrivs gör några tidningar s k enkätintervjuer där motionärer får kommentera allemansrätten *(NT 2011-06-18 s4).* Ryttare och ridklubbar citeras i åtta av de 13 fall där de omnämns som ett problem för skog-och jordbruksintressen. I de enstaka fall som beskriver konflikter mellan turism och markägarintressen kommer både turistföretagare och markägare till tals. Några fall återfinns också i Naturvårdskategorin. I artiklarna om avverkningen i Valvträsk *(DN 2004-01-21s6),* skildras t ex boende som tydliga aktörer.

Diskussion

Ökar förekomsten av vissa skogliga markkonflikter?

Det går att se en viss ökning av konfliktrelaterade artiklar i samband med att tidningarna skriver om politiska beslut, lagförändringar eller utredningar som rör nyttjandet av skogliga resurser, t ex när den nya älgförvaltningen, de statliga utredningarna om allemansrätten eller regeringens budget för naturskydd presenteras. Det visar sig dock främst i antalet debattartiklar. Platsspecifika konflikter som rör naturvård, renbete, älgjakten/älgstammen samt tätortsnära skog återkommer under hela tidsperioden för studien. För samtliga av dessa kategorier gäller att antalet fall ökar mellan 2005-2012, men denna ökning sammanfaller också med den tidpunkt under vilken alltfler tidningar görs tillgängliga i Mediearkivets digitala artikelsamling.

Vindkraftsetablering och bioenergi är de enda ämnen som tydligt koncentreras i det senare materialet. Medan bioenergikonflikten enbart framställs på en abstrakt nivå, visar sig vindkraften som ett upplevt konfliktämne på flera platser i landet. Antalet nyhetsartiklar och insändare ökar från mitten av 2000-talet och framåt.

Ibland dyker flera liknande fall upp från en tidning eller ett område under en kort tidsperiod: Den 23 september 2009 publicerar NWT en artikel om en stadsnära avverkning i Karlstad som förstört ett motionsspår. Några dagar därpå görs en uppföljning av ämnet friluftsliv och stadsnära skogsbruk och ytterligare två fall i Värmland presenteras. I den senare artikeltexten förklaras att den föregående artikeln väckt stor uppmärksamhet bland läsarna och att tidningen därifrån fått fler exempel på liknande konflikter. En liknande utveckling anas i artiklarna om de hotade stadsträden som dyker upp under 2010-2012. Den illegala avverkningen i ett bostadsområde i Bromma blev början på flera artiklar, i synnerhet från DN och SVD, som diskuterar en ökande trend av konflikter mellan grönområden och bostadsområden i städerna. Det går att föreställa sig att denna typ av nyheter väckt liknande reaktioner som hos läsarna av NWT:s artikel om stadsnära avverkningar: att fler fall dyker

upp genom tips från allmänheten. Det framkommer också i en artikel *(SVD 2011-07-14)* att flera av de omskrivna konflikterna fångats upp genom en rundringning till kommuner runt om i landet. Om stadens miniatyrskogar utsätts för ett ökat hot eller om det bara är en konflikt som uppmärksammas särskilt mycket nu är svårt att säga, men den analys som görs i några av tidningarna låter inte orimlig – i takt med att städerna växer så uppstår fler avvägningar mellan människornas och trädens utrymme.

Vilka olika slags markkonflikter i skog rapporteras i medierna?

Större delen av de platsspecifika konflikterna kopplas inte direkt till någon debatt, utan framställs som händelsenyheter: ett naturreservat är under bildande, en avverkning har inträffat, en rättegång pågår. I många fall stannar konfliktskildringen vid själva händelsen och vad som händer sen i de aktuella fallen lämnas därhän. Men vissa fall går att följa i ett längre förlopp: de ställda kraven följs vidare till diskussioner och förhandlingar och konflikten ges ett slags slut. ”Avverkningen skjuts upp”. ”Den mångåriga konflikten om de skyddsvärda skogarna på Njakafjäll i Västerbotten är äntligen löst.” När avtal och ersättningsfrågor är avklarade och markägare enats med myndigheterna är konflikten över. Även om de lyckliga sluten ofta framställs bitterljuva: en bit skog är skyddad, ägarna har kompenserats, men helst hade man velat fortsätta bruka skogen som tidigare. Eller, helst borde hela skogen undantagits från skogsbruk. De finalförklarande rubrikerna är vanligast bland naturvårdskonflikterna, samt i renbeteskonflikterna som avgörs i rätten.

I många fall ser man en koppling mellan tidningarnas täckningsområde och konfliktens scenplats: naturreservatsstriderna om Bråtaskogen och Svartedalen bevakas främst av västkusttäckande tidningar som Göteborgsposten. Ryttare som känner sig bortmotade från skogsstigarna av markägare i Kumlatrakten blir en lokal nyhet i Nerikes Allehanda. Vissa fall väcker dock uppmärksamhet från flera håll i landet. Skogsbolagen, i synnerhet de statligt ägda, figurerar i flera sådana riksintressanta konflikter, ofta ihop med en miljöorganisation, som i artiklarna om Greenpeace och Fältbiologernas avverkningsprotester i Arvliden. Långdragna konflikter mellan markägare och myndigheter ger också fler träffar i tidningarna, som naturreservatsbildningen på Njakafjäll. Likaså de konflikter som utspelar sig i domstol, som prövningen av allemansrätten i Halland, samt renbetestvisterna.

Att vissa typer av konflikter koncentreras till olika områden i landet bör till viss del kunna förklaras utifrån geografiska och demografiska förutsättningar. Motsättningar mellan rekreation och skogsbruk bör vara vanligare i skogar som angränsar till platser där fler människor bor och dagligen rör sig. Renbeteskonflikter bör inte kunna uppstå på andra platser än i de områden där rennäringen bedrivs. I flera av naturvårdskonflikterna i fjällskogarna anges den olyckliga kombinationen av höga naturvärden och skogens privatekonomiska betydelse som orsaker till att konflikterna utspelar sig just där. Norrlandslänens skogar omfattas till ytan mest av produktionsskog, men inom dessa finns också stora skogsområden, som inte inventerats. Generellt har norra Sverige högre täthet av s k värdekärnor (höga naturvärden) än södra Sverige. En förklaring till detta är att de fjällnära skogarna tillhör den typ av skogsområden som historiskt undantagits från trakthyggesbruk och uppvisar en svagare kulturpåverkan (www.nv.se).

Man kan också fråga sig om det är skillnad på var konflikter utspelar sig och var de uppmärksammas mest. Dagstidningar har inget uttalat skogsnärings-intresse, men vanan/ovanan av att bevaka skogsfrågor torde variera beroende på var i landet tidningsredaktionerna ligger. (Samtidigt är det i de stora dagstidningarna man finner journalister som presenteras med specialisttitel i sin byline). Västerbottens-Kuriren har t ex en särskild sida för jakt- och fiske och denna tidning står för en betydande del av artiklarna om älgbeteskonflikterna. Om man antar att lokala tidningsredaktioner främst bevakar händelser inom sitt utgivningsområde, och detta område ligger i ett skogsrikt område, skulle man kunna gissa att skogsfrågor har en god chans att bli nyhetsstoff?

Vilka aktörer får komma till tals i artiklarna och hur skildras de?

Är vissa aktörer och vissa typer av händelser intressantare än andra? Överlag delas utrymmet i stort lika mellan de huvudsakliga motparterna inom alla konflikter där de omnämns. De enskilda markägarna har dock totalt sett mest plats i materialet och är de aktörer som omskrivs i flest fall i samtliga kategorier, utom de som rör tätortsnära skog och älgjakt/betesskador. I artiklarna om allemansrätten förs också markägarnas talan av intresseorganisationen LRF. Bland naturvårdskonflikterna omnämns ett skogsbolag som aktör i nästan lika många platsspecifika fall som privata markägare, men bolagen uttalar sig inte i lika många fall som de privata skogsbruksaktörerna. När skogsbolagen omskrivs i naturvårdskonflikter är det istället ofta en miljöorganisation som har störst citatutrymme.

I materialet finns en del längre texter och reportage, där texten inte bara fokuserar på konflikterna och händelserna runt dessa utan också mer på aktörerna, deras personer och deras arbete. De aktörer som förekommer i denna typ av texter är främst privata markägare, miljöorganisationer och renskötare/samebyar. Även om skogsbolag, myndigheter och LRF tar stor plats i materialet skildras de sällan lika utförligt som aktörerna ovan. De förekommer inte som huvudperson i några längre reportage och porträtteras inte i samma utsträckning.

Aktörerna och deras intressen presenteras mestadels sakligt och kortfattat, men i några texter betonas olikheter mellan aktörerna för att försöka förklara varför konflikterna är svårlösta. Dessa olikheter framhålls i några fall av de aktörer som uttalar sig i artiklarna. I artiklarna om allemansrätten hörs flera kommentarer från markägare som ser sina marker ta skada av oförstående ryttare och turister: bristen på kunskap och en ökad distans mellan människor och natur utpekas som ett bakomliggande problem. Detta går också att se i journalisternas framställningar av de stridande intressegrupperna. ”Medan landsortsbon har en mer nyttoinriktad syn på skogen har stadsbon förespråkat det orörda”, skriver en ledare i DN om reservatskydd som något som också skapar en konflikt mellan stad och land *(DN 2004-10-04s2)*. Ett exempel kommer från en av de senare artiklarna om Njakafjäll, som fokuserar på när Greenpeace gick in i striden och ockuperade allmänningens mark i protest mot urskogsavverkning. När DN gör ett på-plats reportage ute i skogen beskrivs ett möte mellan två olika världar. En 22-årig, globalt tänkande kvinna från Greenpeace kansli i Stockholm och en 56-årig väderbiten halvsame som bara avverkat sin skog enligt reglerna *(DN 1997-02-07s6).* Rennäringen och skogsbruket representeras ibland av samebyar mot markägare, eller renskötare mot skogsägare, men ganska ofta får konflikterna stå mellan ”samer och markägare”.

Vilka värden och argument knyts till de olika skogliga intressena?

I texterna som zoomar in på enskilda fall får man ofta en ganska polariserad uppställning av intressena inom konflikterna. Ibland handlar konflikten verkligen om två tydliga intressen – att avverka skog för ekonomisk vinning mot att spara skog för att där finns ovanliga, kanske rödlistade arter. Tittar man på den samlade bilden av omskrivna skogskonflikter så syns de flesta av landets skogar rymma minst tre typer av olika värden och därmed potentiella intressekonflikter. Ekonomi, olika former av rekreation samt biologisk mångfald är några av de vanligaste argumenten som används i artiklarna för att förklara och motivera behovet av skog eller hur skogen ska nyttjas. Därtill kommer också äganderätt och sedvanerätt som mer eller mindre egna argument, där den förstnämnda syns i flest artiklar.

Äganderättsargumentation återfinns särskilt i konflikterna mellan markägare och myndigheter, mellan markägare och renskötare samt i debatten om allemansrätten. I dessa artiklar uttrycks ofta produktionsaspekter av äganderätten, genom att skogsägarna hänvisar till ekonomiska förluster som skapas av hinder i skogsbruket eller markskador, men äganderätten framhålls också som ett principiellt argument. Flera markägare som uttalar sig i artiklar om naturskydd talar också om vikten av att själva få vårda skogen. Äganderätten uttrycks inte bara som rätten att kunna tjäna pengar på sin skog, utan att få fortsätta bestämma över skötseln.

En tanke som uppstår vid läsandet av intressekonflikterna är att vissa värden kanske är svårare att förklara. Kanske har det att göra med att värdeaspekter lättast förmedlas av en personlig röst. De sociala skogsvärdena syns inte alltid ha stor tyngd som argument, men de blir begripliga genom att enskilda personer ger personliga argument till varför man vill bevara och fortsätta använda sina invanda skogsområden. De ekonomiska argumenten framläggs ibland vagt, ibland i tydliga siffror, men framstår ganska konkreta genom att enskilda individer eller bolag kan hävda ett personligt eller affärsmässigt behov. Rena produktionsargument hörs främst från skogsbolagen, dels i naturvårdskonflikterna men särskilt i artiklarna om älgbetesskadorna, där skogsskadorna så tydligt redovisas. Bevarandevärden som rör skogen i sig själv kräver något mer av textförfattarna.

Vad är skyddsvärd skog? Skog som länsstyrelsen har planer på att avsätta som reservat? Skog som klassats som Natura 2000-område? Eller, skog som har en låg kulturpåverkan, varierad och/eller hög trädålder och huserar flera sällsynta arter? En läsare som är insatt i naturvårdsarbete eller biologi har kanske inga problem med att föreställa sig vad som menas när naturvärdena presenteras som höga naturvärden, men frågan är hur det uppfattas av den genomsnittlige läsaren? I standardnyhetsartikeln motiveras naturvård med hänvisning till politiska bestämmelser. Utförligt undervisande artiklar förekommer dock där nyckelbiotoper, död ved och andra naturvärdesbegrepp förklaras i text eller faktarutor *(ex SVD 2011-05-29s10, NT 2009-04-14s15)* eller där skyddsarealer visas med kartor. I längre reportage, och när biologer eller miljöorganisationer uttalar sig förklaras behovet för skydd på ett mer utförligt sätt. Detta görs också i de nyhetsartiklar som handlar om forskning som berör skogskonflikter, som Norra Västerbottens presentation av en utredning om intensivodling *(NV 2009-10-09s17)* eller VK:s temaartikel som tar upp miljöpåverkan av körskador i skogsbruket *(VK 2008-12-22s6).* Sundsvalls Tidning tar ett grundligt grepp om konflikten mellan skogsbruk och naturvård och förklarar också vad som menas med modernt skogsbruk, genom faktarutor om för-och nackdelar med kalhuggning *(ST2008-10-05 s8-9).*

Slutsatser

Om dagstidningar är en stor informations- och kunskapskälla för medborgare, vilken information får då läsarna om konflikterna kring skogsresurserna? Den mediala förkärleken för sociala draman, som diskuteras av Havula (2006) och Jarlbro (2001), utgör en framträdande del i texterna, främst genom fokuseringen på enskilda markägare. Inslag av personifiering i en konfliktskildring behöver inte betyda att motsättningens sakliga eller principiella innehåll försvinner, beroende på hur den personliga rösten framställs.

Rapporteringen av många konflikter stannar vid den lokala tidningen, vilket kanske kan förklaras med det som inom nyhetsvärderingen kallas kulturell närhet. Beslut eller verksamheter som berör skog nära läsarna, kan väntas intressera dessa läsare särskilt. Ur ett lokalt demokratiskt perspektiv är den nära informationen också viktig, men samtidigt är många av de lokala konfliktfrågorna av principiell karaktär som berör människor oavsett var i landet man bor.

Bland artiklarna i materialet finns många debattartiklar och insändare vars avsändare försöker överblicka och problematisera konflikterna mellan olika skogliga intressen. Hur ska skogarna användas, vilka konsekvenser får olika avvägningar och hur fattas besluten? I nyhetstexter och reportage hittas ibland motsvarande försök till övergripande problematisering, till exempel i samband med att en ny naturvårdsbudget presenteras eller när en forskningsnyhet om skog presenteras. Fristående initiativ som undersöker principer och praktiker kring skogsresursernas nyttjande är ovanliga utanför debattsidorna, även om de återfinns i några tidningar: Göteborgsposten gör en tillbakablick på Fastighetsverkets skogsbrukspraktiker i fjällnära skogar, Sundsvalls Tidning skriver en artikelserie i tre delar på temat skog i förvandling *(ST 2008-10-05s8).* Ett jämförande senare exempel hittas i Dagens Nyheter i ett granskande reportage om skogsvårdslagens praktik *(DN 2012-05-08s10, 2012-05-06s8)*. Dessa artiklar ligger utanför materialet till den här studien, men sättet som texterna

presenterar konflikten säger något om skogens mediala uppmärksamhet. Att praktiken bakom den sedan nära två decennier gällande skogsbrukspolitiken går att framställa som en nyhet beror kanske inte enbart på en skicklig skribent, utan kanske också kan ses som ett symptom på att den typen av granskande artiklar om skogsbruk är ovanliga i dagstidningarna.

Nya konfliktämnen

Det går inte se några tydliga skillnader i antal omskrivna fall över tiden för de flesta av konflikterna. Vindkraftsutbyggnad (i skogsmark) är ett undantag. Fallen koncentreras under 2000-talet.

Konflikter blir primärt lokala nyheter, om de inte utspelar sig i rättsalar eller har dramatiska inslag

Majoriteten av de platsspecifika konflikterna utgörs av artiklar som omskrivs av en eller två tidningar. För att konflikterna ska fångas upp som nyheter i fler tidningar och nå de rikstäckande dagstidningarna verkar något mer krävas av innehållet i konflikten. Den mediala uppmärksamheten verkar delvis bero på konfliktens form: långdragna motsättningar, konflikter som kräver rättslig prövning för att lösas och konflikter som tar dramatiska uttryck blir större nyheter. Aktörerna är en annan faktor. Konflikter där aktören är ett (statligt) skogsbolag eller en miljöorganisation omskrivs av flera tidningar.

Intresset för det enskilda

De privata skogsägarna tar totalt sett plats som ”huvudaktörer” i flest artiklar och som aktörsgrupp skildras de också mest utförligt. I naturvårdskonflikterna är skogsbolagen omskrivna i nästan lika många fall som de privata ägarna, men dessa ges inte lika mycket utrymme. Om detta beror på att skogsbolagen av strategiska skäl inte vill medverka i den sortens porträtterande, undersökande journalistik eller om de inte är lika intressanta att beskriva är svårt att säga något om med utgångspunkt från den här studien.

Granskning av ansvarsroller i naturvården

Trots att skogsbolagen syns hålla låg profil i naturvårdskonflikterna är de den aktörsgrupp som utsätts för den mest granskande typen av journalistik inom naturvårdskonflikten. Ibland framkommer dock att det är miljöorganisationerna som står för granskningen av bolagens naturhänsyn medan tidningarna uppmärksammar konflikterna genom utspelet mellan miljörörelserna och bolagen.

Myndigheternas ansvar undersöks i mindre grad. I artiklarna om naturreservatstriderna redovisas förvisso fakta om förhandlingarna mellan markägare och länsstyrelser. Granskningen av hur naturvårdsapparaten fungerar och bedrivs är viktig för allmänhetens förståelse av naturvårdskonflikterna, men synandet av myndigheternas roll stannar ofta vid konstateranden av hur länge man jobbat med ärendena och vad det kommer att kosta, respektive vad markägaren vinner. Skogsstyrelsens viktiga roll som tillståndsprövare vid avverkningar undersöks mer sällan.

Vad betyder höga naturvärden?

Framställningarna av naturskyddsbehovet sker i stor utsträckning genom att naturskydd motiveras utifrån lagstiftning eller uppsatta mål. En konsekvens av detta blir att äganderätten i dessa fall bemöts med argument om naturvårdspolitiskt fattade beslut snarare än om biologisk mångfald. Betydelsen av gammal skog och biologisk mångfald förklaras mer utförligt i längre reportage, när biologer eller miljöorganisationer citeras. Ibland presenteras de avverkningshotade skogarna utförligt med beskrivningar av trädålder, arter och karaktär på ett sätt som ger en annan (bildlig) förståelse av områdets särskildhet. Överlag ger dock nyhetstexterna en kortfattad och faktatunn beskrivning av den biologiska mångfaldens betydelse.

Litteratur

Andersson, Therese, 2007. En gemensam europeisk skogspolitik?:en integrationsteoretisk studie av ett politikområde på tillväxt. Diss. Umeå: Umeå universitet.

Beland Lindahl, Karin, Westholm, Erik, 2011. Food, Paper, Wood, or Energy? Global Trends and Future Swedish Forest Use. Forests, 2011, 2(1), 51-65.

Geertz, Clifford, 1973. The interpretation of cultures: selected essays. New York: Basic Books.

Hadenius, Stig, Weibull, Lennart, 2005. Massmedier: en bok om press, radio & tv. Stockholm: Bonnier.

Havula, Anna, 2006. Skilda världar? En granskning av mediernas kunskapsförmedling

av rovdjur i olika delar av landet och dess implikationer för demokratin. FjällMistrarapport nr 22. Umeå universitet.

Hellström, Eeva, 2001, Conflict Cultures –Qualitative Comparative Analysis of Environmental Conflicts in Forestry. Helsinki: Finnish Society of Forest Science.

Holsti, Ole R, 1969 Content Analysis for the Social Sciences and Humanities. Reading, Mass.: Addison-Wesley.

Jarlbro, Gunilla, 2001. Forskning om miljö och massmedier: en forskningsöversikt. Lund.

Johansson, Bengt, 2004. Journalistikens nyhetsvärderingar. I Nord, Lars & Strömbäck, Jesper (red.). Medierna och demokratin. Lund: Studentlitteratur.

Matiru,Violet, 2000. Conflict and Natural Resource Management. Food and Agriculture Organization, Rom, Italien.

Miljövårdsberedningen (1994). Allemansrätt och hållbar turism: sammanfattning av ett rundabordssamtal i mars 1994. Stockholm: Miljövårdsberedningen.

Naturvårdsverket, www.naturvardsverket.se (2011-12-11).

Naturvårdsverkets rapport 6470, 2011. Allemansrätten och dess framtid: utredning om allemansrätten. Stockholm: Naturvårdsverket .

Naturvårdsverkets rapport 4446, 1995. Allemansrätten och kommersen. Stockholm: Naturvårdsverket.

Sandström, Camilla, Lindkvist, Anna, Öhman, Karin, Nordström, Eva-Maria. 2011. Governing Competing Demands for Forest Resources in Sweden. Forests 2, no. 1: 218-242.

Appendix

Tidning/datum	***Rubrik***
ÖC 2011-08-24s4	*Markägare vill stoppa företag*
ÖC 2010-12-23s7	*VIndkraft i norr kan störa rennäringen*
FK 2011-11-21s8-9	*”Lokalsamhället måste se att allt går rätt till”- Därför blev vindkraften ett problem…*
FK 2006-05-05s1	*Älgen i centrum på rovdjursdebatt*
FK2002-03-20s2	*debatt: Jakt kan betyda skyggare vargar*
FK 2001-11-29	*Skogsbruk hotar älgjakten*
VK 2011-10-12 s5	*Skogsbolag uppmanar jägare att strunta i restriktionerna*
VK 2011-05-13 s4	*debatt: Missförstånd om Nordmalingmålet*
VK 2011-04-28 s10	*Tung förlust för besvikna markägare*
VK 2011-01-13 s36	*Effektivare men också dyrare jakt*
VK 2010-05-14s12	*Rekordstora älgbetesskador i skogarna*
VK 2009-09-16 s12	*Kvinnliga skogsägare värnar om rennäringen*
VK 2008-12-22s6	*Sönderkörd skogsmark allt vanligare*
VK 2008-10-07 s11	*”Allvarligt hot mot rennäringen”*
VK 2008-08-07s11	*VIndkraft byggs i urskog*
VK 2007-12-12s45	*Avstår skogsköp på grund av överklagan*
VK 2007-11-07s13	*Fryser utdelning för att säkra kapital*
VK 2007-08-31 s12	*Möte vid den trampade plantan*
VK 2007-06-20 s10	*analys: Striden om renbetesrätten angår fler än de direkt inblandade*
VK 2007-05-07s12	*Avskjutningen inget facit*
VK 2007-01-24s12	*Älgjakten ska reformeras*
VK 2006-02-01s 4	Ny modell för konfliktlösning
VK 2006-01-27	*”Kontinuerligt skogsbruk ger bättre virke”*
VK 2005-06-21 s37	*Ser hellre sänkt tilldelning av vuxna och ökad avskjutning av kalvar*
VK 2005-11-02 s12	*”Drev mot renskötsel”*
VK 2002-02-12 s23	*Skydd av skog får underkänt*
VK 2002-02-08s7	*Konflikt fick fredlig lösning*
VK 2001-12-11s6	*Jaktlag upplöst över hundbråk*
VK 2001-09-19 s2	*Äganderätten kränks*
VK 2000-03-29 s6	*Småtall förstörd efter renars bete*
VK 2000-03-18 s6	*”Sakargument saknas”*
VK 1999-01-12s6	*”Pinsamt” anser Fältbiolog*
VK 1998-11-21 s6	*Skogsnäringen riskerar slås ut*
VK 1998-10-22s6	*Samebyar stäms för renbete*
VK 1998-04-30s15	*Fler unga jägare behövs*
VK 1997-04-12s15	*Blaikfjällets urskog skyddad*
VK 1995-11-08s20	*Kommunen köper inte naturskogen*
VK 1995-02-04s4	*Miljötänkandet har inte trängt igenom*
VK 1990-03-23	*Oro för Stöttingfjället*
VK 1990-03-14	Klassisk konflikt
VK 1989-11-30	*LRF befarar konflikt med rennäringen*
VK 1989-05-11	*debatt: fjällnära skogen*
VK 1989-01-19	*debatt:fjällnära skogen*
NSD 2011-10-22	*Vacker, skyddsvärd och hotad*
NSD 2010-04-13	En ren plåga
NSD 2005-11-30	*Samerna kan få betala för vinterbetet*
UNT 2011-07-09s10	*Företagare kritiska till begränsad allemansrätt*
UNT 2011-01-13 s14	*Fortsatt strid om skogen*

DN 2011-11-24 s4	*debatt: Mer än ett svenskt varumärke*
2011-11-23s14	*Markägare i ny strid mot allemansrätten*
DN 2011-07-07 s14	*Allemansrätten kan komma att inskränkas*
DN 2011-06-28s2	*debatt: Rätt till skog och mark*
DN 2011-05-19 s 10	*Stopp för trädfällning i nationalstadsparken*
DN 2010-09-03 s20	*Okunniga ryttare förstör åkermark*
DN 2006-04-27s9	*Tanka bilen med en gran*
DN 2005-07-10s14	*Betande renar bakom bråk om förstörd skog*
DN 2004-10-04s2	*Segregerat landskap*
DN 2004-09-18s6	*Statliga myndigheter strider om skogshygge*
DN 2004-05-05s7	*Miljöstrid om skogen i Valvträsk*
DN 2004-01-21s6	*Statliga Sveaskog får hård kritik*
DN 2003-05-18s2	*Ingen rädder för katten här*
DN 2001-01-16s6	*Starkt motstånd i Kiruna*
DN 2000-08-15 s2	*debatt: Allemansrätten töjs för långt*
DN 2000-06-05	*debatt: Samlat ägande av statens skog*
DN 1999-05-11s14	*Industri i konflikt med naturvård*
DN 1997-02-07s6	*Olika världar: Urskogen stum gisslan i miljöstrid*
DN 1995-06-15 s5	*Skadad natur ska kosta*
DN 1995-09-19 s7	*Tvist om renbete i rätten*
DN 1992-08-28s11	*Svårt enas om renbete. Tvist mellan samer och markägare kan bli långvarig*
DN 1992-03-26s7	*Kalhygge sargar Lovön*
DN 1992-03-06 s7	*Seg strid om renbete*
NV 2011-04-28s16	*Samer vann renbetestvist*
NV 2011-04-28 s2	*Steg mot ett lugnare Sápmi*
NV 2011-02-25s6	*Älgförvaltning hett ämne i skogsdebatten*
NV 2010-09-25 s17	*Fjällskog skyddas*
NV 2010-04-29 s19	*debatt: Kompromiss i älgskogen*
NV 2009-10-09 s17	*Både plus och minus med intensivodling*
ÖP 2011-04-28s4	*Renbetestvisten är över- samer sa ja till avtal med markägare*
ÖP 2011-02-05 s20	*Markägaren:"Dumt att motarbeta verksamheter som ger arbetstillfällen i glesbygd"*
ÖP 2011-02-05 s18	*Samerna:"Majoriteten på båda sidor är respektabelt folk som bara vill ha en lösning"*
ÖP 2011-02-05s 16	*Konflikten kan vara på väg mot en lösning*
ÖP 2008-09-16s29	*Älgjaktstilldelning – en intressefråga*
ÖP 2007-09-20 s2	*Avverkar skog I naturreservat*
ÖP *2005-06-17 s 4*	*Markägarna går mot ännu en seger*
ÖP 2004-08-19	*Tvång på jaktguider ger bättre kontroll i skogen*
ÖP 2004-04-30 s2	*Renbetesmålet är avslutat*
ÖP 2003-02-27s7	*Jägare saknar vilja till anpassning*
ÖP *1999-04-20 s 7*	*debatt: Sök en politisk lösning!*
ÖP 1998-11-06s2	*Skogsägarna tar ny strid om renbetet*
GP 2011-11-23s2	Allemansrätt för alla?
GP 2011-07-20 s 2	*debatt: Rätt att se över allemansrätten*
GP 2009-05-19s12	*"Friluftslivet drabbas"*
GP 2007-12-06s18	*Skogen kan bli reservat*
GP 2005-12-26 s 23	*Fortsatt strid om reservatmiljoner*
GP 2004-02-06 s10	*Polis körde bort aktivister*
GP 2002-04-11 s10	*Olika syn på Bråtaskogen*
GP 2000-09-02 s15	*Kungens kalhygge- eller avverkningen som går åt skogen*
GP 1998-09-23 s6	*Renkonflikt hotar vinterbetet*
GP 1998-05-29s38	*Lantbrukarna ser miljöbalken som ett hot*
GP1998-04-04s4	*Ny miljöbalk hotar markägare*
GP 1998-03-13s12	*Tvärstopp för reservatplaner*

GP 1997-11-09s61	*Skogsägare får ersättning*
GP 1997-01-31s10	*Politiker inför svårt vägval*
GP 1996-12-11s13	*Eriksson vill avverka igen*
GP 1994-12-16s34	*Rätten till naturen ses över*
GP 1994-07-14s5	*Kommersialism hot mot allemansrätten*
GP 1994-03-26s15	*Vildmarkskort kan bli verklighet*
SvD 2011-07-26s5	*debatt: Äganderätten sätts på undantag*
SVD 2011-07-20 s15	*debatt: Bärplockningen väcker känslor*
SVD 2011-07-14s6	*Träden lever farligt i städerna*
SVD 2011-05-29s10	*Urskog mals till träflis*
SVD 2011-04-28 s10	*Samer vann renbetestvist*
SVD 2011-04-26	*debatt: Renlagarna gör alla till förlorare*
SVD 2009-06-10 s6	*Vindkraftens tillväxt fara för fågellivet*
SVD 2008-12-21 s22	*Den hållbara staden är både tät och grön*
SVD 2001-12-09s5	*Olika intressen krockar i skogen*
SVD 1999-06-17 s8	*Rätt står mot rätt i långdragen tvist*
SVD 1999-03-30	*Turistskog fälld av staten*
SVD 1998-04-28s4	20-ÅRIG KONFLIKT SLUT Ja till skydd på Njakafjäll
SVD 1998-04-11s6	*Kosta vad det kosta vill-träd sparas oavsett pris*
SVD 1998-02-15s5	*”Vilda” planer för Idre-Fjätervålen*
SVD 1997-12-14s9	*Skyddsalternativ för naturområden*
SVD 1997-10-12 s14	*Om skogen blir ett kraftverk*
SVD 1996-09-28s11	*HD ger markägare rätt i tvist om allemansrätten*
SVD *1996-02-22 s9*	*Tvist om renbete avgjord*
SVD 1995-04-10 s2	*Med hänsyn till allemansrätten*
GA2011-10-27s7	*Avtal om skogsbyte*
GA 2010-06-28s8	*Bättre betalt för tvångsinlöst skog*
GA 2009-01-27s6	*Överklagar ”övergrepp”*
GA 2009-02-03s12	*debatt: Dags ta time out med nya reservat!*
GA 2009-02-19 s17	*Vill ge markägare mer makt över naturvården*
	”Jag vill inte jobba så här”
GA 2009-01-31 s2	*Länsstyrelsen fullföljer statligt uppdrag*
GA 2008-12-16s6	*Del av barnens skog blir hotell*
NK 2011-10-26 s11	*Avverkning stoppad*
NK 2011-11-23 s 14	*Bärplockning om markägaren vill*
NK 2011-07-22 s24	*Vem äger blåbären?*
NK 2011-02-03s12	*Får avverka 40 hektar i Änok*
NK 2009-03-24 s6	*Stoppavtal för bärplockning*
SP 2011-02-18s2	*Med vindens kraft i länet*
SP 2010-12-17s12	*Nytt naturreservat vid Tagels gård*
SP 2010-10-11s24	*Älgen drar jägarna till skogs*
SP 2010-03-18s14	*En ny komet på skogshimlen*
DD 2011-03-14s3	*debatt: Så löser vi problemet med vargstammen*
DD 2008-11-14 s15	*Avverkningen stoppad*
DD 2008-10-03s22	*debatt:Vindkraft hotar naturen*
HD 2010-01-28s30	*De vill ha ett ridvänligare Kullabygden*
HD 2007-08-09s10	*Viktigt att veta var man får rida*
HD 2007-02-13s10	*Stort intresse för hästnäringen*
HD 2006-02-07s16	*Länsstyrelsen in i tvist om ridförbud*
HD 2003-09-01 s9	*Färre älgar att jaga i framtiden*

HD 1998-03-05s20	*Färnebo-fjärden blir nationalpark*
HD 1996-09-28s42	*Markägaren fick rätt*
PT 2011-11-23 s1	*Markägare i norr rustar för krig*
PT 2011-11-15 s 10	*Uppmärksammad dom om avverkning överklagas*
PT 2009-03-13 s6	*Östen ser renarna som skadedjur*
PT 2009-01-13	*Protestaktion mot avverkning på Storön*
PT 2009-01-31s5	*debatt:Ni förstår inte vad det handlar om*
PT 2009-01-29s 4	*debatt: Plockhuggning hade gagnat hela bygden*
ST 2009-02-08	*Både folk och skogsbruk tjänar på må bra-skogar*
ST 2008-10-05 s8	*Ung skog och hög tillväxt hotar mångfalden*
ST 2008-10-05 s9	*Skogsnäringen går mot nya rekord*
ST 2008-08-16s6	*Älgarna förstör på SCA:s marker*
NA 2010-09-08 s7	*Många reaktioner på artikel om ridförbud på stigar*
NA 2010-09-04 s7	*Förbud hindrar ryttare ta sig till ridstigar*
NA 2008-07-17 s17	*Vildsvinen har kommit för att stanna*
NA 2006-09-20s17	*debatt: Vildsvin*
NA 2004-08-30 s2	*En grön stad- då mår vi bra*
NA 2003-01-14s5	*Lyckat stormöte i Hovstaskogarna*
NWT 2010-11-04 s30	*debatt: Nätverk mot viltskador behövs*
NWT 2009-03-24s16	*Så kan skogen hållas öppen*
NWT 2009-03-24s16	*Här är fler omstridda hyggen*
NWT 2009-09-23s4	*Motionsspår förvandlat till kalhygge*
	Svampskogen blev en bråtestipp
NWT 2009-06-18s4	*Licensjakten på älg avskaffas*
YA 2011-11-23 s23	*Markägare vill ha hårdare krav på avtal*
NT 2011-06-18 s4	*Allemansrätten ska utredas*
NT 2010-03-25s12	*Kommunen får bakläxa för hygge*
NT 2010-03-25s12	*Avverkningen skjuts upp*
NT 2009-04-14s15	*Duvkullarnas röjning- ”kommunal enfald”*
NT 2008-10-16s24	*Älgen- skogens konung*
SyS 2011-04-21s6	*Markägare vill begränsa friheten i skog och mark*
SyS 2007-07-05s12	*Så säger lagen om stängsel och allemansrätten*
SyS 2005-06-28s10	*Urskog i norr ska skyddas efter år av konflikter*
Sys 2001-03-25s 40	*Varg i markerna krav på skogsbolag*
SyS 2001-12-09s32	*Markägare kan säga stopp*
SYS 2000-03-27 s10	*Samers rennäring hotas av dyra rättstvister*